

www.bastinaobjave.com

Imam Husein Ibn Ali

- Prepreke ustanku u vrijeme Muavije
- Imamova borba protiv Muavije
- Suština i uzroci ustanka na Ašuru
- Hazreti Zejneb, mir neka je na nju, na dvoru Ibn Zijada
- Hutba Imama Sedždžada u Mesdžid-i Šamu
- Rezultati i dostignuća Ašure

Kratak pregled biografije Imama

Treći čisti Imam rođen je 3. ili 4. ša'bana četvrte godine po Hidžri u Medini kao drugo dijete iz braka hazreti Alija i Poslanikove kćeri Fatime, mir neka je na sve njih.

Husein ibn Ali, mir neka je na nj, za života je stekao slavu svojom hrabrošću, slobodarskim duhom i srepmnošću da se suprotstavi tlačenju i tiraniji.

Periodi u životu Huseina ibn Alija

Husein ibn Ali, mir neka je na nj, prvih šest godina djetinjstva proveo je uz svoga djeda Božijeg poslanika, mir i blagoslov neka je na nj i njegove, a nakon Poslanikove smrti narednih trideset godina živio je uz svoga oca Zapovjednika vjernika, mir neka je na nj, učestvujući u svim važnim zbivanjima tokom njegovog hilafeta.

Nakon šehadeta Zapovjednika vjernika (40. godine po Hidžri) narednih deset godina na društvenoj i političkoj sceni bio je prisutan uz svog starijeg brata Hasana ibn Alija, mir neka je na nj. Poslije šehadeta Imama Hasana (50. h.g.) sljedećih deset godina proveo je izložen nasilju od strane Muavijine vlasti koja je tad bila na svom vrhuncu, da bi nakon Muavijine smrti ustao protiv vladavine Muavijinog sina Jezida, te je 61. godine po Hidžri na Kerbeli dosegao šehadet.

Borba Huseina ibn Alija, mir neka je na nj, u periodu prije njegovog imameta

Husein ibn Ali, mir neka je na nj, već u mladosti bio je svjedokom izvitoperivanja islamske vlasti u odnosu na njene izvorne principe. Slijedio je i podržavao politička nastojanja svoga oca. Tako je jednom prilikom za hilafeta Omera ibn Hattaba ušao u džamiju i zatekao Omera kako sjedi na minberu. Vidjevši taj prizor, sam se ispeo na minber i rekao Omeru: "Siđi sa

minbera moga oca i ispenji se na minber svoga oca.” Prekinut tako u svom govoru, Omer reče: “Moj otac nije imao minber.“ Kad je sišao sa minbera odveo je hazreti Huseina svojoj kući, pa ga je upitao: “Ko te podučio da mi ono kažeš?!” “Niko!”, odgovorio je hazreti Husein.¹

Na frontu protiv nakisina i kasitina

Hussein ibn Ali, mir neka je na nj, za hilafeta svoga oca Zapovjednika vjernika, mir neka je na nj, bio je uz oca u svim političkim i vojnim sukobima. Učestvovao je u sva tri rata koje je njegov izuzetni otac vodio.²

U Bici oko deve predvodio je lijevo krio vojske Zapovjednika vjernika, mir neka je na nj, a u Bici na Sifinu aktivno je učestvovao kroz mobiliziranje Alijeve, mir neka je na nj, vojske svojim vatrenim govorima te kroz učešće u samom boju. Također je uz Alija, mir neka je na nj, svjedočio raspravama oko pitanja vlasti.³

Nakon Alijevog, mir neka je na nj, šhadeta, Husein ibn Ali stao je uz svoga brata Hasana ibn Alija, mir neka je na nj, vođu i predvodnika u svome vremenu, i prilikom pokreta vojske Imama Mudžtebe ka Šamu, sam je kao vojni zapovjednik predvodio vojsku ka Šamu. Kad je Muavija predložio mir Imama Hasanu, mir neka je na nj, Imam je na pregovore oko ovog prijedloga poslao hazreti Huseina i Abdullaha ibn Džafera.⁴ I naposljetku, obustave rata i sklapanja mirovnog sporazuma, skupa sa svojim bratom vratio se u Medinu i nastanio se ondje.⁵

Politička i društvena situacija u vrijeme imameta Imama Huseina, mir neka je na nj

U to vrijeme Muavija, koji je bio namjesnik drugog i trećeg halife u Šamu i koji je već bio posve učvrstio svoj položaj, preuzeo je kao halifa muslimana na sebe upravu islamskim zemljama. Tako je emevijska stranka, suprotstavljena islamu, preuzela vlast nad ummetom islama, te je uz pomoć svojih nasilničkih podržavatelja i pohlepnih osoba poput Zijada ibn Ubeya, 'Amr ibn 'Asa, Sumere ibn Džundeba... uspostavio tiransku monarhiju i izopačio lice islama.

Muavija je, s jedne strane, političkim i ekonomskim pritiscima na slobodne i iskrene muslimane, tlačenjem, ubistvima i represijom protiv takvih, držanjem takvih u siromaštvu i neimaštini, uspijevaio spriječiti svaki protest, otpor i pobunu, dok je, s druge strane, potičući rodovske strasti i plemenske nesuglasice uspio izazvati sukobe među različitim plemenima, oslabiti njihove snage i otkloniti eventualnu opasnost po svoju vlast. S treće strane, uz pomoć svojih plaćenika, iskrivljavanjem hadisa i tumačenjem kur'anskih ajeta onako kako je njemu odgovaralo, zaslijepio je javnost i priskrbio legitimitet svojoj vlasti.

Ova protuislamska politika, skupa s drugim faktorima poput podrške zabludjelim sektama poput džebrija i murđija koje su svojim naukom odgovarale Muavijinoj politici, uspjela je u društvu stvoriti atmosferu straha i izgubljenosti te je tako u zajednici vladao gorki muk i dezorijentiranost.

¹ Ibn Hadžrul-'Asqelani, *Al-Asabet fi temizil-sahabet*, sv. 1, str. 333., Dari Ihjaut-teras, 1328.; Hafiz Ibn 'Asakir, *Tarihi Dimašq* (svezak koji se odnosi na biografiju Huseina ibn Alija), priredio šejh Muhammed Bakir Mahmudi, Bejrut, Al-Mahmudil-teba'et ven-našr, 1398., str 141.

² Ibn Hadžr, navedeno djelo, str. 333.

³ Hafiz ibn 'Asakir, navedeno djelo, str. 164.

⁴ Ibn Asir, *Al-Kamilu fil-tarih*, Bejrut, Dari Sadir, 1399. h.g., sv. 3, str. 405.

⁵ Ibn Hadžr, navedeno djelo, str. 333.

Kao posljedica te zlosretne politike, karakter islamskog društva je izopačen i obezvrijeđen, pa su muslimani, premda znajući da islam nipošto ne dopušta da se pokore nasilničkoj vlasti koja će nastupati navodno u ime vjere, usljed slabosti, straha i neobaviještenosti, slijedili tiransku vlast. Posljedica takve politike bila je da su se muslimani, posve suprotno logici Kur'ana i naučavanju Poslanika, blagoslov i mir neka je na nj i njegove, pretvorili u plašljivce i oportuniste koji su se držali vanjštine.

Historija ovog perioda u životu muslimanske zajednice prepuna je svjedočanstava o ovakvim izvitoperenostima i skretanjima u islamskom društvu.

Zlosretne posljedice ove šejtanske politike po islamsko društvo bit će još jasnije usporedimo li odnos muslimana prema politici Osmana i njegovih nasljednika sa njihovim odnosom prema Muavijinoj politici. Naime, muslimani su svoj odnos prema Osmanovoj politici pokazali općim ustankom, pobunom koja je obuhvatila sve najveće muslimanske gradove, dakle Medinu, Mekku, Kufu, Basru, gradove i sela Egipta. Međutim, premda je u Muavijino doba tiranija bila kudikamo veća, bilo je mnogo više ubistava i prijetnji, muslimani su posve očito bili uskraćeni za svoja prava i imetak, ipak ne vidimo masovnu reakciju spram Muavijinog neislamskog ophođenja. Štaviše, ljudi slijepo slijede Muaviju i pokorni su mu. Istina, bilo je sporadičnih glasova protesta, poput protesta Hudžra ibn Adijja, Amra ibn Hamika Huza'ija i još nekolicine, no oni nam tek pokazuju pod kakvim pritiskom Muavijinog nasilja se društvo nalazilo, no ti sporadični protesti nisu mogli ostvariti željeni rezultat odnosno nisu se profilirali u praktičan i masovan pokret. Dapače, brzo su ugušeni, tadašnja vlast je poubijala sve prvake pobune, potencijalna revolucija korijenito je zatrta i situacija u društvu je ostala nepromijenjena.⁶

Prepreke organiziranju pobune u Muavijino doba

Ipak, i pored toga što je u Muavijino doba situacija bila tako neugodna i napeta, iz različitih razloga oružana pobuna nije bila izvodiva niti bi se pokazala korisnom. Sljedeća dva faktora može se smatrati najvažnijim preprekama ustanku i revoluciji Imama Huseina, mir neka je na nj:

1. Mirovni sporazum Imama Hasana, mir neka je na nj, s Muavijom

Da je Husein ibn Ali, mir neka je na nj, digao ustanak protiv Muavije, Muavija se mogao pozvati na mirovni sporazum koga je utvrdio sa Imamom Hasanom, mir neka je na nj, a koga je potvrdio i sam hazreti Husein, te ga tako optužiti za kršenje sporazuma. Naime, narod je znao da su se Hasan i Husein obavezali da će ostati pasivni spram Muavijine vlasti za njegovog života. Stoga, da se Imam Husein, mir neka je na nj, digao protiv Muavije, postojala je mogućnost da će ga Muavija prikazati kao častoljubivca koja krši utvrđene sporazume.

Naravno, znamo da Imam Husein, mir neka je na nj, sporazum sa Muavijom nije smatrao obavezujućim, budući da taj sporazum nije bio rezultat slobodnog i voljnog odlučivanja. Radilo se, naime, o sporazumu koji je postignut pod pritiskom odnosno pod prisilom, u uvjetima kad nije bilo mjesta nikakvoj raspravi i dogovorima. Pored toga, sam Muavija nije se držao sporazuma, nije ga poštovao niti se smatrao obaveznim da ga provodi. U takvoj situaciji Husein ibn Ali, mir neka je na nj, ne bi bio obavezan da se drži sporazuma čak i da je on bio punovažan i valjan, jer ništa ga ne bi moglo obavezati na poštivanje sporazuma koga je sam Muavija kršio i omalovažavao. Ipak, taj mirovni sporazum mogao je uvijek poslužiti Muaviji kao izgovor u propagandi protiv eventualnog ustanka Imama Huseina, mir neka je na nj.

⁶ Za više informacija pogledati *Arzyabi-ye enghelabe Hosein*, Muhammad Mehdi Šemsuddin, perz. Prijevod Mehdi Pišvai, Entesharate Tavhid, Qom, drugo izdanje.

Valja, s druge strane, vidjeti kako bi zajednica sudila o eventualnom ustanku Imama Huseina? Izvjesno je da društvo u vrijeme Imama Huseina, mir neka je na nj, kako smo već kazali, nije bilo zajednica koja je spremna na ustanak i revoluciju te nije bilo volje da se potegne mač i krene u džihad. Prirodno, takva zajednica svoju letargičnost opravdavala je time da Imam Husein, mir neka je na nj, ima sporazum s Muavijom koga se dužan pridržavati.

Dakle, da je Imam Husein, mir neka je na nj, digao oružani ustanak, Muavija ga je mogao predstaviti kao jednostranog kršitelja sporazuma koji su usaglasile dvije strane, a budući da je društvo, kako smo kazali, bilo nesklono ustanku i promjenama, izvjesno je da bi se povelu za Muavijinom logikom.

2. Muavijina manipulacija vjerom

Ustanak Imama Huseina, mir neka je na nj, u Jezidovo doba bio je tako upečatljiv da je sjećanje na njega vječno sačuvano u srcima ljudi i, kako se možemo osvjedočiti, i danas, nakon toliko stoljeća, ljudi heroje s Kerbele smatraju svojim uzorima i nadahnjuju se njima kao primjerom junaštva i odanosti. Da je međutim, Imam Husein, mir neka je na nj, digao ustanak u Muavijino doba, vrlo je vjerovatno da ustanak ne bi bio doživljen tako emotivno niti bi stekao karakter svojevrsne epopeje. Razlog tome treba tražiti u Muavijinom vraškom utjecaju i njegovoj vještini manipulacije te posebnom načinu pristupa problemima.

Iako je Muavija u praksi očito zanemarivao islam i prosti islamski način života prvih halifa zamijenjen je plemićkom vlašću Emevija, a muslimanska zajednica pretvorena je u neislamsko društvo, Muavija je ipak odlično shvatao da, s obzirom da vlada u ime vjere i pod nazivom islamskog halife, ne smije javno činiti ništa što bi ljudi doživjeli suprotnim vjeri u ime koje vlada. Štaviše, smatrao je nužnim da za svoje postupke uvijek ponudi vjersko opravdanje e kako bi njegova djela odgovarala položaju kojeg obavlja i sve ono za što se nije moglo iznaći šerijatsko opravdanje činio je u tajnosti.

Određeni dokumenti i historijska svjedočanstva pokazuju da je Muavija bio čovjek koji je bio indiferentan spram vjere i nije uopće imao nikakvih vjerskih stavova. Čak i Mugejre ibn Ša'ba, osvjedočeni smutljivac i raspusnik, nakon što je na nekim skupovima čuo šta Muavija priča, s ogorčenjem i tugom zaključuje: "Muavija je najzlobniji čovjek među ljudima!"⁷

Ipak, puku je bilo teško shvatiti kakva je stvarna Muavijina priroda budući da je on nastojao prikazati se u javnosti kao ličnost koja drži do onih vanjskih manifestacija vjere. Kako bi svom položaju i djelovanju dao vjerski karakter, Muavija se vrlo vješto koristio situacijom i uvjetima u kojima bi se našao. S jedne strane tražio je osvetu za Osmanovo ubistvo, a s druge strane, zahvaljujući mirovnom sporazumu s Imamom Hasanom i lojalnosti naroda, sebe je u javnim poslovima predstavljao kao legalnog halifu.

Prema tome, da je Imam Husein, mir neka je na nj, u Muavijino doba digao oružani ustanak, Muavija bi javnosti to prosto predstavio kao politički sukob oko pitanja vlasti i moći, a ne ustanak istine protiv zablude.

Borba Imama Huseina, mir neka je na nj, protiv Muavijine vlasti

Ipak, spomenute prepreke nipošto nisu navele Imama Huseina, mir neka je na nj, da ostane pasivan spram nebrojenih Muavijinih nepravdi i novotarija u vjeri. Naime, u takvim mučnim uvjetima, onda kad niko nije imao hrabrosti za protest, on se, onoliko koliko je mogao, suprotstavljao Muaviji i borio se protiv njegovog silništva. Ovdje ćemo se osvrnuti na tri primjere takve borbe Imama Huseina, mir neka je na nj, protiv Muavijine vlasti:

⁷ O razlozima koji su Mugejru naveli na ovakvu izjavu bit će riječi na stranicama koje slijede.

1. Protestni govori i pisma

Tokom deset godina imamata hazreti Huseina, mir neka je na nj, za kojih je on bio suočen sa Muavijom, između njih dvojice razmijenjena su brojna pisma koja jasno pokazuju animozitet Imama Huseina prema Muaviji i njegovu odlučnost na putu revolucije. Svaki Muavijin zločin i neislamski postupak nailazio je na Imamove kritike i oštre proteste. Jedan od najvažnijih takvih primjera jeste proglašavanje Jezida prijestolonaslijednikom.

Suprotstavljanje postavljenju Jezida za prijestolonaslijednika

U sklopu svojih opsežnih aktivnosti s ciljem potvrde Jezidovog naslijeđivanja prijestolja, Muavija je oputovao u Medinu kako bi od tamošnjih stanovnika, prije svih od uglednih osoba, a prvi među njima bio je svakako Imam Husein, mir neka je na nj, dobio zakletvu na vjernost Jezidu. Stigavši u ovaj grad sastao se sa Huseinom ibn Alijem, mir neka je na nj, i Abdullahom ibn Abbasom i tom prilikom spomenuo je Jezida kao svog naslijednika nastojeći ih zainteresirati za tu temu. Husein ibn Ali, mir neka je na nj, u odgovor mu je rekao:

“Pretjerao si i okliznuo se vjerujući da imaš premoć i prednost, pa se upravljajući zajedničkim imetkom ponašaš kao nasilnik i nepravednik. Izbjegavaš da vratiš tuđi imetak njegovim vlasnicima i s tim škrtariš, a tako se lahko hvataš nasilja i biča da prelaziš sve granice. Pošto nisi vratio pravo onima kojima ono pripada, šejtan je ostvario potpunu korist i postigao ono što je želio. Shvatio sam to što kažeš o Jezidovoj potpunosti i njegovoj sposobnosti da upravlja poslovima islamskog ummeta. Predstavljajući nam Jezida, ti kao da govoriš o osobi o čijim djelima ljudi ništa ne znaju ili kao da nas obavještavaš o gajbu koga ljudi nisu vidjeli! Ili je to možda nešto što je samo tebi poznato i o čemu si samo ti obaviješten! Ne, Jezid se pokazao upravo onakvim kakav jeste i jasno je ispoljio ono što je u njemu. Predstavi nam Jezida onakvog kakav on doista jeste! Jezid je mladić koji se zabavlja s psima i golubovima, mušičav je i život provodi uz svirku, pjesmu i zabavu. Predstavi nam takvog Jezida i prođi se tog besplodnog truda! Dovoljni su ti oni grijesi prema ovom ummetu koje si već natovarao na svoja pleća i ne čini ono što će dodatno uvećati tvoj teret onda kad sretnoš svog Gospodara. Toliko si istrajao u svom krivom i nasilničkom postupanju da si ozbiljno zaljuljao zdjelu narodnog strpljenja. Između tebe i smrti nije preostalo koliko je treptaj oka, pa znaj da su tvoja djela zabilježena kod Gospodara i da ćeš na Danu sudnjem morati za njih odgovarati!...”⁸

Muavijina zabrinutost protestima Imama Huseina, mir neka je na nj

Upravo negdje u to vrijeme Mervan ibn Hakim, Muavijin namjesnik u Medini, pisao je Muaviji: “Omer ibn Osman izvjestio me da skupina ljudi iz Iraka i Hidžaza posjećuju Huseina ibn Alija, i kaže kako nije siguran da Husein ne sprema ustanak.”

U ovom pismu Mervan dalje kaže: “Raspitao sam se u vezi s tim i prema mojim saznanjima on trenutno nema namjera dići ustanak niti se suprotstavljati, no nisam siguran da će tako biti i u budućnosti. Zato Vas molim da mi pišete o svom viđenju te stvari.”

Primivši ovaj izvještaj, Muavija je, uz odgovor Mervanu, poslao i pismo Huseinu ibn Aliju, mir neka je s njim, u vezi s ovim, a u pismu kaže: “Stigao mi je određeni izvještaj o tvojim djelima, i ako je ono što u njemu piše tačno, mislim da tebi ne dolikuje takvo ponašanje. Tako

⁸ Ibn Kutejbe Dinvari, *Al-Imamat ves-siyaset*, Mektebeti Mustafa al-Babi al-Halebi, Bejrut, 1382, sv. 1, str. 184.

mi Boga, onaj ko potpiše neki sporazum i potvrdi ga, mora ga se i držati. A ako ovaj izvještaj nije tačan, ta ti si doista osoba od koje bi se takvo što moglo očekivati. Zato, pazi se i pridržavaj se svog zavjeta! Ako se meni suprotstaviš, doista ćeš naići na suprotstavljanje, i ako se prema meni loše poneseš, zaista će se prema tebi loše ponijeti. Kloni se unošenja razdora u ummet...”⁹

Historijski odgovor Imama Huseina, mir neka je na nj, Muaviji

Kao odgovor na ovo Imam Husein, mir neka je na nj, napisao je:

“A potom! Stiglo mi je tvoje pismo. Pišeš da su ti stigle neke vijesti o meni, da tako nešto o meni nisi mogao pomisliti i da smatraš da meni takvo što ne priliči. Moram ti kazati da samo Bog upućuje čovjeka na dobra djela i pomaže mu u činjenju dobra.

Što se, pak, onoga što si o meni čuo tiče, to je tek pregršt neosnovanih tvrdnji koje izmišljaju i šire ulizice, smutljivci i lažljivci. Ti izgubljeni nevjernici su te slagali, jer nisam se pripremao za rat protiv tebe niti sam imao namjeru istupiti protiv tebe, ali plašim se Boga zato što nisam ustao protiv tebe i tvojih prijatelja nasilnika i nevjernika, jer vi ste stranka silnička i šejtanska. Zar ti nisi ubica Hadžra ibn Adijja i njegovih drugova? Ubica onih koji su obavljali namaz i štovali Boga, onih koji su novotarije smatrali nepriličnim i suprotstavljali se tome. Ono što su oni činili bilo je pozivanje na dobro i odvracanje od zla. Nakon što si im obećao sigurnost i obećao da ih nećeš kinjiti zbog onoga što se u prošlosti dešavalo, prekršio si svoj zavjet i nasilnički si ih poubijao. Time si izdao Boga jer si zakletvu Njime olahko uzeo.

Zar ti nisi ubica Amra ibn Hamika, tog pobožnog muslimana čije su lice i tijelo oslabili od silnog ibadeta? Ubio si ga nakon što si mu obećao sigurnost i sklopio s njim sporazum nakon kojeg bi i pustinjske gazele, da si s njima takav sporazum utanačio, napustile svoja planinska skloništa i sišle bi k tebi.

Zar ti nisi onaj koji je Zijada sina Sumejjinog nazvao svojim bratom i ubrojao ga među Ebu Sufjanove sinove, premda je Božiji poslanik kazao: “Dijete pripada svome ocu, a bludnik mora biti kamenovan!”

Kamo sreće da se stvar s time svršila, ali nije bilo tako! Nakon što si Sumejinog sina priznao za svoga brata, dao si mu vlast nad muslimanima, a on je, oslanjajući se na tvoju moć, ubijao muslimane, otsjecao im je ruke i noge i vješao ih je na stabla palmi. O Muavija, doveo si muslimane u takav škripac da se doima kako ti nisi iz ovog ummeta niti ovaj ummet ima veze s tobom!

Zar ti nisi ubica Hadremija, a njegov zločin bijaše to što te je isti onaj Zijad obavijestio da Hadremi slijedi vjeru Alijevu, iako vjera Alijeva jeste vjera amidžića njegovog Poslanika Božijeg, blagoslov i mir neka je na nj, a tvoja vlast i moć oslanjaju se upravo na tu vjeru. Da nije bilo ove vjere, tvoj otac i ti još biste živjeli u neznanju i najveća čast i ponos bila bi vam teškoća i patnja dva putovanja, zimskog i ljetnog, u Jemen i Šam. No, Bog vas je, preko vođstva naše porodice, spasio onog niskog života.

O Muavija, pored ostalog kažeš mi da ne stvaram razdor i smutnju u ummetu! Ne znam za veću i goru smutnju po ovaj ummet nego što je tvoja vlast! Dalje mi kažeš da pazim na svoje ponašanje, svoju vjeru i ummet Muhammedov, blagoslov i mir neka je na nj i njegove. Kad razmislim o svojim obavezama u pogledu vjere i ummeta Muhammedovog, ne vidim obaveze veće od one da se borim protiv tebe jer takva borba bila bi džihad na Božijem putu. A ako se suzdržim od ustanka protiv tebe (zbog određenih razloga), molim Boga da mi oprostí (jer On možda neće prihvatiti moje razloge i opravdanja). Molim Boga da me uputi na ono što će biti razlogom Njegovog zadovoljstva sa mnom.

⁹ Muhammed ibn Hasan Tusi, *Ekhtiari ma'rifetir-ridžal*, priredio i obradio Hasan Al-Mustafavi, Daneshgah-e Mashad, Mašhad, str. 48.

O Muavija, boj se Boga i znaj da su svi tvoji grijesi, mali i veliki, zabilježeni kod Njega! Znaj i to da Bog neće prepustiti zaboravu tvoje zločine, to da si ubijao ljude zbog onoga što si smatrao da misle, da si ih za to optuživao pa ih zadržavao i zlopatio, a na vlast si doveo svoga sina pijanca koji se zabavlja sa psima.

Čineći tako, odveo si sebe u propast, pomračio si svoju vjeru i pogazio si prava naroda. Selam!”¹⁰

2. Otvoreni optužujući govor prilikom velikog skupa na hadždžu

Godinu (ili dvije) prije Muavijine smrti, u doba kad su nasilje i netrpeljivost njegove vlasti prema šiiijama dosegli vrhunac, Imam Husein, mir neka je na nj, otišao je na hadždž, a pratili su ga Abdullah ibn Abbas i Abdullah ibn Džafer. Imam Husein pozvao je ashabe i tabiine, najuglednije ljude u zajednici poznate po svojoj čistoti i ispravnosti, i sve Hašimije da se okupe u njegovom šatoru na Mini, te se tako ondje okupi skoro sedamsto tabiina i dvjesto ashaba. Imam tad ustade i održa sljedeći govor:

“Jeste li vidjeli kako se onaj nasilnik i tlačitelj ponio prema nama i našim sljedbenicima? Govorit ću vam o jednoj stvari, pa ako to bude istina, potvrdite, a ako bude laž, opovrgnite me. Saslušajte ono što ću vam kazati i zapišite to. Kad se vratite u svoje gradove i među svoja plemena, prenesite to ljudima od povjerenja i pozovite ih našeme vođstvu. Doista, plašim se da će ova stvar (vođstvo Ehli bejta u ummetu) biti prepuštena zaboravu te će istina propasti i bit će izgubljena.”

Potom je Imam govorio o vrlinama i blistavoj prošlosti svoga oca Zapovjednika vjernika, mir neka je na nj, i imamskoj obitelji te pojasnio novotarije, zla i protuislamsko djelovanje Muavije.¹¹ Time je pokrenut opsežan propagandni aparat protiv prljave Muavijine vlasti i pripremljen teren za ustanak.

Hasan ibn Ali ibn Ša'ba, jedan od velikih učenjaka iz 4. stoljeća po Hidžri, u djelu *Tuhaful-'uqul* prenosi govor Imama Husina, mir neka je na nj, za koji nije poznato kad i gdje je održan, no način kazivanja, tema i sadržaj ukazuju da je to upravo onaj govor održan na Mini. U okviru naše rasprave navodimo prijevod dijelova tog govora:

“O vi cijenjeni ljudi! Vi ste skupina koja je poznata po svome znanju, dobroti i dobrohotnosti. Držeći se vjere Božije stekli ste ljubav i veličinu u srcima ljudi. Na vas računa onaj plemeniti i do vas drži slabi i nemoćni. Čak i onaj s kojim ste jednaki i nad kojim nemate prednosti daje vam prednost u odnosu na sebe. Tako vam i ja dajem prednost kod Boga zbog vaše prošlosti i vaše vjere! Ipak, plašim se da vas od Boga ne snađe kazna i nesreća jer vi koji ste stigli do položaja koji drugima nije dat ne poštujete dobre i čiste, a radi Boga sami uživete poštovanje među ljudima.

Svojim očima gledate kako se Božiji zavjeti krše i kako se suprotstavlja zakonima Božijim, ali to vas ne plaši i ne zabrinjava. Zabrinuti ste zbog ugovora i zavjeta vaših predaka, a ne pridajete važnost tome što se krše i obezvređuju ugovori i zavjeti Poslanika Božijeg. Slijepe, nijeme i oduzete u islamskoj zemlji ostavili ste bez staratelja i nemate milosti prema njima, ne postupate u skladu sa svojim položajem i ugledom niti pomažete onoga ko pokušava nešto učiniti, te idete u propast podilazeći tlačiteljima i saradujućim s njima. Bog je naredio da spriječavate zlo i odvrćate ljude od njega, no vi ste nemarni prema tome. Grijeh vas učenih u

¹⁰ Ibn Kutejbe Dinvari, ranije spomenuto djelo, sv. 1, str. 180.; druga inačica ovog pisma sreće su u *Biharul-Anvar* (Mektebetul-ismamiyye, Teheran, 1393. Ir.h.g., sv. 44, str. 212.; također u *Ehtiadži Tabrisi* (Al-Matbu'atil-Murtezavi, Nedžef) sv. 2, str. 161. i u *Ekhtiyari ma'rifetir-ridžal*, str. 48.

¹¹ *Kitabi Selim ibn Qays al-Kufi*, Darul-kitabul-islamiyye, Qom, str. 206.; Tabrisi, *Ehtedžadž*, Al-Matbu'atil-murtezavi, Nedžef, str. 161.; Allame Abdolhossein Amini, *Al-Ghadir*, izdanje 4, darul-kiratbul-'arabi, Bejrut 1396, sv. 1, str. 198.

ummetu veći je nego grijeh ostalih, a položaj i ugled učenih u vjeri izvrnut je napadu. Eh, kad biste to samo shvatali!

Uprava poslovima mora biti u rukama onih koji poznaju propise Božije i sigurno su upućeni u halal i haram, a vi ste uživali takav položaj, pa su vam ga uzeli iz ruku. A kad su vam uzeli taj položaj, razišli ste se u pogledu istine, pa se, i pored dokaza jasnih, sporite oko sunneta Poslanikovog. Da ste na putu Božijem otrpili teškoće i pokazali strpljivost pred željama i pritiscima, uprava nad poslovima bila bi data vama i vi biste upravljali poslovima svim. Međutim, vi ste dopustili silnicima da zasjene vaš ugled i njima ste predali stvar Božiju (vlast), pa su oni pomiješali dopušteno i zabranjeno i utopili su se u svojim strastima. A ništa drugo nije im omogućilo da dođu do tog položaja doli vaše bježanje od smrti i vezanost za ovaj život što traje tek nekoliko dana. Bježeći tako od svoje obaveze, pustili ste da slabi padnu njihovih šaka, pa su jednu skupinu njih učinili svojim robovima i potlačenima, a drugu su skupinu porazom unesrećili za oba života. Slijedeći zlo i odnoseći se drsko prema Bogu Silnome, oni stvarima vlasti upravljaju prema svojim željama i strastima, a njihova srca odaju se bezbrižnosti i zabavi.

U svaki grad poslali su svoga govornika (plaćenika koji zagovara njihove ciljeve) da se s minbera obraća ljudima, pa je cijela islamska zemlja pala u njihove ruke, mogu činiti šta im je volja, a ljudi su njihovi robovi i njima su na raspolaganju. Kakvo god zlo da učine tim ljudima bez utočišta, ljudi se ne mogu odbraniti. Jedni među njima jesu silnici koji nastoje svakoga slabog i nemoćnog izložiti pritiscima, a drugi su zapovjednici koji ne vjeruju u Boga koji život i smrt daje.

Čudim se nad takvim stanjem! A i kako da ne budem začuđen kad se zemlja našla na raspolaganju tlačitelju i varalici, pa on, beščutan kakav jeste, vlada nad vjernicima bez imalo milosti i saosjećanja. Bog je presudio u pogledu našeg spora, a taj čovjek je presudu donio u skladu sa vlastitim viđenjem.

O Gospodaru, ovaj naš pokret nije radi toga da bismo preuzeli vlast i moć niti nam je cilj steći ovosvjetsku korist, nego hoćemo ljudima pokazati znakove vjere Tvoje i popraviti stanje islamske zemlje, e kako bi napaćeni robovi bili sugurni od ruku nasilnika i kako bi Tvoji propisi, dužnosti i sunnet bili izvršavani.

A vi (prvaci ummeta), ako me u ovome ne pomognete, bit ćete pod vlašću nasilnika koji nastoji utrnuti svjeto Poslanika vašega...¹²

3. Pljenidba državne imovine

Tih dana jedan karavan iz Jemena, natovaren teretom koji je predstavljao bejtul-mal, preko Medine je išao za Damask. Imam Husein, mir neka je na nj, saznajući za to, zaplijenio je ovaj karavan, njegov teret razdijelio je među potrebitim Hašimijama i ostalima, pa je pismom obavijestio Muaviju o tome: "Ovuda je naišao karavan iz Jemena koji je nosio robu, tkanine i mirise u Damask, kako bi ih ondje prodao za tebe, pa da onda darivaš svoje bližnje koji su već napunili džepove i stomake onim što pripada bejtul-malu. Meni ta roba nije bila potrebna, ali sam je zaplijenio. Selam!" Muaviju je ovo silno rasrdilo, pa je oštrim pismom odgovorio Imamu.¹³

Nesumnjivo, ovakav potez Imama Huseina, mir neka je na nj, za namjeru je imao pokazati nelegalnost Muavijine vlasti i predstavljao je izraz otvorenog suprotstavljanja. U datim uvjetima niko osim Imama Huseina ne bi imao hrabrosti učiniti nešto takvo.

¹² *Tuhaful-'uqul*, Daftar-e entesharat džam'e-ye muderisin, Qom 1363., str. 238-239.

¹³ Šeriful-qaraši Baqir, *Hayati al-Imam al-Husein ibn Ali*, Qom, Mektebetul-daveri, str. 231.

Suština i uzroci ustanka na Ašuru

U vezi s ustankom Imama Huseina, mir neka je na nj, postavljaju se neka pitanja na koja valja odgovoriti kako bi se rasvijetlilo uzroke njegovog ustanka. Radi se o sljedećim pitanjima:

1. Da li bi se Imam suprotstavio Jezidovoj vlasti sve i da Jezid nije vršio pritisak na Imama da mu izrazi svoju vjernost?
2. Da li bi se ovaj ustanak desio i da narod Kufe nije pozvao Imama Huseina u Irak?
3. Da li je ovaj ustanak i pokret bio neproračunato dešavanje, spontana i iznenadna revolucija poput ustanaka i društvenih prevrata kakve danas zagovaraju neki materijalisti? Ili se ovdje radilo o planiranoj i osmišljenoj revoluciji?

Kako bismo rasvijetlili ova pitanja potrebno je pružiti neke uvodne napomene i kazati da za razliku od prirodnih fenomena koji imaju samo jednu suštinu, društvene pojave mogu imati više suština. Tako, recimo, metal istodobno ne može imati prirodu zlata i prirodu bakra, dok društvene pojave mogu biti višedimenzionalne i na njihov nastanak mogu utjecati različiti faktori. Tako, naprimjer, jedan pokret može predstavljati reakciju odnosno biti izravna reakcija, ali istodobno može imati i karakter agresije. Isto tako, jedan pokret koji je po svojoj naravi reakcija može značiti negativnu reakciju spram jednog, a pozitivnu spram drugog procesa.

Ustanak Imama Huseina, mir neka je na nj, predstavlja pojavu takve vrste i u ovom pokretu postojali su različiti faktori koje ćemo u nastavku pojasniti.

Razlozi pokreta Imama Huseina, mir neka je na nj

Tri navedena faktora utjecala su na nastanak pokreta i ustanka Imama Huseina:

1. Zahtjev da Imam Husein, mir neka je na nj, da prisegu na vjernost Jezidu i pritisci na Imama da to učini;
2. Poziv žitelja Kufe Imamu Huseinu, mir neka je na nj, da dođe u Irak;
3. Faktor pozivanja na dobro i odvrćanja od zla, s obzirom na to da je Imam Husein, mir neka je na nj, od prvog dana kad je izašao iz Medine nastupao pod ovim sloganom.

A sada ćemo pojasniti svaki od ovih faktora kako bismo vidjeli kakav je bio karakter ustanka Imama Huseina, mir neka je na nj, u odnosu na svaki faktor pojedinačno i kolika je bila uloga svakog od njih u ovoj revoluciji.

1. Odbijanje da se da bejat Jezidu

Prvi faktor, u vremenskom smislu, jeste zahtjev da Imam Husein, mir neka je na nj, da prisegu Jezidovoj vlasti i Imamovo suprotstavljanje takvom zahtjevu. Kako historičari prenose, nakon Muavijine smrti, polovinom mjeseca redžeba 60. godine po Hidžri, Jezid je pisao Velidu ibn Utbi ibn Ebu Sufjanu, upravitelju Medine, da uzme prisegu na vjernost u njegovo ime od Huseina ibn Alija i da to učini čim prije. Pošto je dobio Jezidovo pismo, upravitelj Medine pozvao je Huseina ibn Alija, mir neka je na nj, i objasnio mu o čemu se radi. Husein, mir neka je na nj, koji je još za Muavijinog života bio oštro suprotstavljen ideji da Jezid bude prijestolonasljednik odbio je dati mu prisegu na vjernost. Naime, bejat Jezidu ne bi značio samo pristanak da hilafet pripadne nedoličnoj osobi poput njega već bi to bila i potvrda ogromne novotarije donosno uspostave monarhističkog režima, što je bila Muavijina nakana. Nekoliko narednih dana protekli su u pritiscima od strane upravitelja Medine, no Husein ibn Ali, mir neka je na nj, bio je istrajan u svome odbijanju. S obzirom da je pritisak bio sve

snažniji, Imam je 28. redžeba sa svojom obitelji i skupinom Hašimija napustio Medinu, zaputio se prema Mekki i 3. ša'bana stigao je u taj grad.

Razlog zašto je odabrao upravo Mekku je taj što Mekka predstavlja zaštićeno odnosno sigurno područje, a bližilo se i vrijeme hadždža, pa je, s obzirom na prisustvo iznimnog broja hadždžija u Mekki, ovaj grad bio najbolje mjesto za obznanu poruke Imama i obrazlaganje njegovih ciljeva muslimanima.

Pokret Imama Huseina, mir neka je na nj, do ovog trenutka ima karakter reakcije, i to reakcije poricanja spram jednog nelegalnog zahtjeva. Naime, Jezidova vlast silom i pritiscima tražila je od njega prisegu, a on je odbijao da to učini. U svakom slučaju, izvjesno je da se i prije poziva stanovnika Kufe Imam suprotstavio zahtjevu i pritiscima Jezidove vlasti i Imam ne bi dao zakletvu na vjernost Jezidu sve i da nije bilo poziva iz Kufe.

2. Poziv stanovnika Kufe Imamu Huseinu, mir neka je na nj

Stigavši 3. ša'bana u Mekku, Imam Husein, mir neka je na nj, zadržao se u tom gradu i dao se na javno razotkrivanje protuislamskog karaktera vladajućeg režima. Izvještaj o suptotstavljajući Imama Huseina Jezidovom hilafetu i njegovom dolasku u Mekku stigao je u Irak. Narod Kufe još se dobro sjećao Alijeve pravedne vladavine od prije dvadeset godina. Tragovi nauka i odgoja Zapovjednika vjernika, mir neka je na nj, još su bili prisutni, a u gradu su živjela siročad koju je Ali, mir neka je na nj, podigao i udovice o kojima je vodio brigu. Tamošnji ljudi su se okupili da bi procijenili situaciju, pa su odlučili odbiti pokornost Jezidu i pozvati Huseina ibn Alija mir neka je na nj, da preuzme vođstvo među njima.

U vezi s tom namjerom poglavari šiija iz Kufe poput Sulejmana ibn Surada, Musejba ibn Nedžbeta, Rifata ibn Šadada Bedželija i Habiba ibn Muzahira poslali su više pisama Imamu Huseina, mir neka je na nj, u kojima su ga pozivali da dođe u Irak i preuzme vođstvo u njihovoj zajednici. Prvo pismo stiglo je u ruke Imama Huseina 10. ramazana 60. godine po Hidžri. Pisma od pojedinaca i skupina iz Kufe počela su potom masovno pristizati, tako da je Imam u samo jednom danu primio šest stotina pisama, a naposljetku mu je ukupno stiglo dvanaest hiljada pisama.

S obzirom na ovako veliku podršku i pravu poplavu pisama i zahtjeva da dođe, Imam Husein, mir neka je na nj, osjećao je svojom obavezom prihvatiti poziv Iračana. Stoga je reagirao pozitivno i poslao je svog amidžića Muslima ibn Akila u Kufu u svojstvu svog namjesnika da ovaj prouči situaciju u Iraku i izvjesti ga o svojim zapažanjima. Ukoliko bi narod Kufe i u praksi bio vjeran onome što su pisali u pismima, Imam je bio spreman zaputiti se u Irak.

Kako se da primijetiti, Imam Husein, mir neka je na nj, pozitivno je reagirao na poziv Kufljana, karakter njegovog pokreta bio je, dakle, pozitivan i može se smatrati određenom saradnjom i savezništvom sa Iračanima. Iz dosad kazanog jasno je da Imam Husein, mir neka je na nj, pošto je odbio dati prisegu Jezidu, u Mekki više nije imao obaveza. Budući da je odbio dati prisegu, poziv Kufljana stvorio je novu situaciju i postavio novu obavezu pred Imama. Izgleda da je Imam Husein, mir neka je na nj, rezonirao ovako: Budući da me Kufljani pozivaju uz toliko insistiranje i žar, otići ću u Irak. Ukoliko se pokaže da su vjerni svojim obećanjima, utoliko bolje. U suprotnom, vratit ću se u Mekku ili otići u neki drugi kraj islamskih teritorija.

Posmatrano u vremenskom slijedu, Imamovo odbijanje da se zakune na vjernost Jezidu desilo se prije nego je bilo i spomena pozivu Kufljana. Prvo pismo iz Kufe stiglo je četrdeset dana nakon što je Imam Husein, mir neka je na nj, stigao u Mekku. Dakle, neradi se o tome da je Imam odbio dati prisegu Jezidu budući da je imao poziv od naroda Kufe, nego je prvo odbio dati prisegu, a onda su počela stizati pisma iz Kufe. Dakle da Kufa uopće nije postojala i da nikakvog poziva nije bilo, i da Imam nigdje na svijetu nije imao utočišta, on opet ne bi dao zakletvu na vjernost Jezidu.

3. Faktor pozivanja na dobro i odvracanja od zla

Imam Husein, mir neka je na nj, je još prvoga dana kad je napustio Medinu učinio to uz slogan o nužnosti pozivanja na dobro i odvracanja od zla. U tom smislu, uopće se ne radi o tome da je Imam Husein, mir neka je na nj, digao ustanak zato što je od njega tražena prisega, pa ga on nije dao. Naime, sve da prisega i nije tražen, Imam bi ustanak opet smatrao nužnim. Također, ne radi se niti o tome da se odlučio na ustanak zato što je imao poziv od ljudi iz Kufe, jer vidjeli smo da su pisma s pozivima Kufljana počela stizati tek mjesec i pol nakon što je Imam odbio dati bejat. Dakle, logika Imama Huseina, mir neka je na nj, bila je logika protesta i napada na protuislamsku vlast. Odnosno, rukovodio se logikom da je, budući da je islamski svijet zapao u iskvarenost, opačinu i prljavštinu i da je upravo vlast vrelo svekolike smutnje, njegova zakonska dužnost i obaveza pred Bogom podići ustanak.

Kako smo kazali, sva tri navedena faktora imala su svoju ulogu u ustanku i veličanstvenom pokretu Imama Huseina, mir neka je na nj. Svaki od njih predstavljao je za Imama svojevrsnu obavezu, a njegov odnos prema svakom od tih faktora bio je drukčiji.

Što se prvog faktora tiče, Imam Husein nalazio se u odbrambenoj poziciji. Naime, od njega je silom tražena prisega, a on je odbijao dati ga.

U pogledu drugog faktora, radilo se o saradnji i savezništvu. Odnosno, dobio je poziv na saradnju i pozitivno je odgovorio na nj.

Kad je, pak, o trećem faktoru riječ, radi se o napadu i protestu. Jer, sve da od Imama i nije tražena prisega, on pi opet napao na vlast budući da ju je smatrao neislamskom.

Vrijednost svakog od navedenih faktora

Pogledajmo sada koji od navedenih faktora, posmatramo li ih ponaosob, uživa veću vrijednost?

Nesumnjivo, faktor prihvatanja poziva naroda Kufe ima veliku važnost, jer Imam je iskazao svoju spremnost da odgovori na zahtjeve ljudi koji su odbili pokoriti se Jezidu i pozvali su njega da preuzme vođstvo. Da su situacija i uvjeti bili povoljniji, to je bila prilika za uspostavu islamske vlasti. Ipak, Imamovo odbijanje prisege Jezidu ima veću vrijednost. Naime, Imam je u više navrata jasno stavio do znanja da nipošto i niti pod kakvim pritiscima neće dati prisegu Jezidu, što nam pokazuje Imamovu istrajnost pred silom i pritiscima. Međutim, najveću vrijednost ipak ima treći faktor, odnosno princip pozivanja na dobro i odvracanja od zla, jer ovdje se ne radi o odbrambenom stavu ili stvari saradnje s onima koji su mu uputili poziv već o spremnosti da se usprotivi i pobuni.

Da je poziv naroda Kufe bio temeljni faktor, onda bi Imam, prirodno, na vijest da je područje Kufe okupirano odustao od svojih namjera i prekinuo svoje putovanje u Irak. Međutim, vidimo da Imam Husein, mir neka je na nj, svoje najvatrenije i najžustrije govore drži upravo nakon šehadeta hazreti Muslima. Otud je jasno u kolikoj se mjeri Imam Husein, mir neka je na nj, oslanjao na princip o pozivanju na dobro i odvracanju od zla i koliko je bio odlučan da se suprotstavi iskvarenoj Jezidovoj vlasti i sukobi se s njom.¹⁴

S pojašnjenjima koja smo dosad dali odgovor na prva dva pitanja postavljena na početku ove rasprave biva jasan. Pretpostavimo li da Jezid i nije vršio pritisak da dobije bejat od Imama Huseina, mir neka je na nj, on bi se opet suprotstavio Jezidovoj vlasti. Vidjeli smo također da bi se Imamov ustanak desio sve i da nije bilo poziva Kufljana. Kako bismo pružili odgovor na treće pitanje, donijet ćemo u nastavku nekoliko svjedočanstava koja ukazuju na to koliko je

¹⁴ Ono što je naprijed kazano o faktorima ustanka Imama Huseina, mir neka je na nj, preuzeto je iz djela šehida Morteze Motahharija *Hamase-ye Hoseyni* (Entesharat'e Sadra, Tehran 1361).

Imam Husein, mir neka je na nj, bio obziran spram dužnosti pozivanja na dobro i odvrćanja od zla.

1. Imamova vjersko-politička oporuka

Prije nego je krenuo iz Medine, Imam Husein, mir neka je na nj, predao je svoju oporuku u obliku pisma svome bratu Muhammedu Hanefiji te je u njoj kao razloge svog ustanka i pokreta naveo želju za popravkom stanja islamskog ummeta, obavezu pozivanja na dobro i odvrćanja od zla, te oživljavanje puta njegovog djeda i oca, Božijeg poslanika i hazreti Alija. Imam u ovoj oporuci, nakon što izrazi svoje vjerovanje u tevhid, poslanstvo i proživljenje, piše: “Ne napuštam Medinu zbog samoljublja, oholosti ili slijedenja svoje strasti, niti to činim kako bih stvarao smutnju i bio silnik, nego mi je cilj uništiti smutnju u ummetu moga djeda, pozivati na dobro i odvrćati od zla. Želim slijediti put svoga djeda i svoga oca. Ko god da me iz poštovanja prema istini bude slijedio na tom putu, svoj put ću nastaviti, sve dok Gospodar ne presudi između mene i ovog naroda. A On je, doista, najbolji sudija.”¹⁵

Kako vidimo, Imam u ovoj oporuci navodi četiri cilja njegovog ustanka:

- Popraviti stanje ummeta;
- Pozivati na dobro;
- Odvrćati od zla;
- Slijediti put njegovog djeda i oca, Božijeg poslanika i Zapovjednika vjernika, te oživiti njihovu tradiciju.

2. Neoprostiva pasivnost

Na putu za Irak, Imam Husein, mir neka je na nj, održao je govor Hurovoj vojsci i tom prilikom je iznio ciljeve svoga ustanka:

“O ljudi, Poslanik Božiji kazao je: ‘Kad se musliman suoči sa vladarom nasilnikom, onim koji smatra dopuštenim ono što je Bog zabranio, koji krši obaveze prema Bogu, suprotstavlja se sunnetu Njegovog poslanika, a prema robovima Božijim čini grijeh, nanosi im zlo i ophodi se kao neprijatelj, pa se takvom vladaru ne suprotstavi djelom ili riječju, Bog će ga kazniti istom kaznom, vatrom džehennemskom, kakva čeka i tog nasilnika.’

O ljudi, znajte da su oni (Emevije) napustili pokornost Bogu i da su obavezali sebe da slijede Šejtana. Oni potiču smutnju i krše granice Božije. Prisvajaju ono što pripada obitelji Poslanikovo. A ja imam veća prava od drugih na vođstvo i upućivanje muslimanske zajednice te na ustanak protiv sve ove smutnje i smutljivaca koji mijenjaju vjeru moga djeda.”¹⁶

3. Potiranje sunneta i uvođenje novotarija

Imam Husein, mir neka je na nj, stigavši u Mekku odaslao je pismo plemenskim poglavarima u Basri i u njemu je ukazao na period vladavine prethodnih halifa, kad su istinski prvaci islama udaljeni od političke scene, pa su ti prvaci, kako bi spriječili sukobe i podvajanja te zarad boljitka islama, otrpjeli takvu situaciju. U pismu se kaže:

“Šaljem vam ovo pismo po svome izaslaniku. Pozivam vas Knjizi Božijoj i sunnetu Poslanikovom. Jer, našli smo se u uvjetima kad sunnet Poslanikov posve propada i kad se

¹⁵ Medžlisi, Muhammed Bakir, *Biharul-Anvar*, Darul-kitabi islamiyye, Tehran, sv. 44., str. 329.

¹⁶ Ebu Mahnef, *Muqatilul-Husein*, Qom, str. 85; Muhammed ibn Džerir Taberi, *Tarihul-umim vel-muluk*, Darul-qamusul-hadis, Bejrut, sv. 6, str. 229; Ibn Asir, *Al-Kamilu fil-tarih*, Bejrut, Dari Sadir, 1399. h.g., sv. 4, str. 48, Nudžmi, Muhammed Sadik, Sukhanan-e Hussein ibn Ali az Medine ta Kerbela, Qom, str. 148. Dio ovog govora prenosi i Ahmed ibn Jahja Belazeri u *Ansabul-ašraf*, sv. 3, str. 171.

uvode novotarije. Poslušate li moje riječi, uputit ću vas na Put pravi. Neka je na vas Božiji blagoslov, milost i bereket!”¹⁷

4. Napuštanje postupanja po istini

Husein ibn Ali, mir neka je na nj, na putu za Irak, u mjestu poznatom kao Zi-Husum, digao se i svojim prijateljima održao sljedeći govor:

“Dešava nam se ono što sami vidite. Vremena su se doista promijenila, zlo je postalo očito, a dobru i vrlini su u našoj sredini zagrađeni putevi. Vrline je ostalo tek koliko ostane taloga blata na dnu kofe pune vode. Ljudi žive u poniženju i jadu, a prostor na kome žive postao je poput škrtog i kamenitog pašnjaka na kome je teško opstati.

Zar ne vidite da se više ne postupa onako kako je pravo i da se ljudi ne klone zablude? U takvoj situaciji posve je umjesno da onaj ko ima vjere čezne za susretom sa Gospodarom svojim. U ovakvom jadnom i prljavom okruženju upravo je smrt sreća, a život sa tlačiteljima nije ništa drugo nego patnja, jad i nesreća.

Ovi ljudi jesu robovi ovoga svijeta, a vjere imaju samo na jeziku. Vjeru će podržati i braniti samo ukoliko će im to omogućiti lagodniji i ugodniji život, ali malo će biti vjernika onda kad se nađu pred iskušenjima.”¹⁸

Svjesni ustanak

Na osnovu tumačenja današnjih materijalista, društvene pobune su eksplozije nalik eksploziji zaklopljenog lonca u kome vrije voda, pa je sasvim izvjesno da će, htio to čovjek ili ne, lonac pod pritiskom pare naposljetku eksplodirati. Odnosno, kad klasne suprotstavljenosti i pritisci vladajuće klase dosegnu tačku kad postanu nepodnošljivi, društvo se usljed siline pritiska pokrene i dešava se eksplozija posve nalik kakvom prirodnom fenomenu. Drugim riječima, eksplozivni ustanak mogao bi se na mikro planu usporediti sa eksplozijom gnjeva srditog i ozlojađenog čovjeka koji, u trenutku kad se prelije čaša njegovog strpljenja, odjednom izlije svu gorčinu iz svoga srca, makar se kasnije zbog toga i kajao.

S obzirom na navedene primjere govora i pisama Imama Huseina, mir neka je na nj, posve je izvjesno da Imamov ustanak nije bio ovakve naravi. Dapače, radilo se o svjesnom ustanku poduzetom na temelju svijesti o dužnosti i uz puno poznavanje stvarnosti. Ne samo da je Imam Husein, mir neka je na nj, svjesno prihvatio šehadet, nego je htio da i njegovi drugovi svjesno odaberu šehadet. Upravo zato im je na noć Ašure dopustio da sami odluče da li će otići ili ostati, jasno im najavivši da će svako ko ostane s njim sutra poginuti. Unatoč tome oni su ostali uz njega i odabrali su šehadet.

Osim toga, s gledišta materijalista, u eksplozivnim ustancima uloga pojedinaca i vođa nije odveć važna. Oni naprosto imaju ulogu babice pri porodu, i budući da se početak i tok ovakvih revolucija odvija mimo volje idejnih vođa, one su lišene svake vezanosti za etičke vrijednosti. Međutim, uloga vođstva Imama Huseina, mir neka je na nj, u ustanku na Kerbeli nije nimalo sporna.

¹⁷ Taberi, Ibid, str. 200; Ebu Mahnef, Ibid, str. 86; Nudžmi, Ibid, str. 54.

¹⁸ Husein ibn Ali ibn Šu'abe, *Tehful'uqul*, Daftar-e entesharat jam'e-ye muderisin, Qom 1363, str. 245; Ebu Mahnef, *Muqatilul-Husein*, Qom, str. 86, Taberi, Ibid, str 229; Nudžmi, Ibid, str. 180. Uz određene razlike, ovaj govor prenose i Ibn 'Asakir, Sejjid ibn Tavus i Medžlisi u *Biharul-Anvaru*, a prema Ibn 'Asakiru i Medžlisiju Imam je ovaj govor održao na Kerbeli suočivši se s vojskom Amra ibn Sa'da Inačica koju smo ovdje naveli jeste ona kiju prenosi Ali ibn Šu'abe.

Utjecaj emevijske stranke na centre moći

Iz onoga što smo kazali o ulozi principa o pozivanju na dobro i odvraćanju od zla u ustanku Imama Huseina, mir neka je na nj, jasno je da je glavni razlog ustanka bilo skretanje islamske vlasti od izvornog usmjerenja, uvođenje novotarija, gubljenje Poslanikovog sunneta, širenje smutnje, opačine i neislamskih postupaka u društvu.

Da bi stvari bile jasnije, napomenimo da je u to vrijeme određeni dio muslimana pao pod utjecaj protuislamske i neznabožačke emevijske stranke. Pripadnici ove stranke su nakon godina borbi protiv Poslanika, blagoslov i mir neka je na nj i njegove, nakon osvojenja Mekke prividno prihvatili islam, ali su tajili svoje nevjerovanje i licemjerstvo, pa su se nakon Poslanikove smrti, pod krinkom islama, upustili u rovarenje, uspjeli su ostvariti utjecaj na sami upravni aparat islamskog društva i uskoro su preuzeli ključne poslove, da bi, nakon šehadeta Zapovjednika vjernika, mir neka je na nj, uzurpacijom vlasti od strane Muavije došli do vrhunca moći.

Premda su prvaci i glavni javni protagonisti ove stranke krili svoje prljave namjere da iznutra zadaju udarac islamu i ožive sistem iz doba džahilijeta, izučavanjem njihovog djelovanja jasno ćemo shvatiti njihov cilj. Katkad su na nekim skupovima, kad su mislili da će rečeno ostati među četiri zida, otkrivali svoje stvarne nakane. Tako je Ebu Sufjan, prvak ove stranke, na dan kad je Osman (prvi halifa iz loze Emevija) postavljen na vlast, sazvaio Emevije u svoj dom, pa je, nakon što je zatvorio vrata, upitao: “Ima li ovdje još nekoga osim vas?” (Ebu Sufjan je tad već bio oslijepio), pa kad su mu kazali da nema, rekao je:

“Sad kad su moć i vlast u vašim rukama, predajte ih jedan drugome i nastojte da ih porodica Benu Umeja nikad ne izgubi. A ja vam se kunem kako vjerujem da nema nikakvog polaganja računa, da nema kazne, nema Dženneta ni Džehennema, niti ima Dana sudnjeg!”¹⁹

Također za Osmanove vladavine, isti taj Ebu Sufjan je prošao pored Uhuda, pa vidjevši kabur Hamze ibn Abdul-Mutaliba, rekao je: “Ono oko čega smo jučer ratovali s tobom sa sabljom u ruci, danas je u rukama naše djece i oni se time poigravaju!”²⁰

Protuislamsko djelovanje Emevija

Za svoje vlasti, Muavija ibn Ebu Sufjan na jednoj noćnoj sjedeljci sa Mugejrom ibn Šu'abom (jednim od njegovih namjesnika nad provincijama) govorio je o svojoj želji da uništi islam, o čemu s grozom govori Mugejrin sin Mutaref. Mutaref priča:

“Bio sam sa svojim ocem Mugejrom gost kod Muavije u Damasku. Moj otac često je odlazio na Muavijin dvor, razgovarao je ondje s Muavijom, a kad bi se vratio u naše boravište mnogo je pričao o Muavijinoj pameti i promoćurnosti i hvalio bi ga. No, kad se jedne noći vratio s Muavijinog dvora opazih da je tužan i potišten. Shvatio sam da se nešto dogodilo, pa ga upitah za razlog njegove žalosti. Kad ga to upitah, reče mi: ‘Sine moj, upravo sam došao od najprljavijeg čovjeka ikada!’ Upitah ga šta se desilo, pa on kaza: ‘Večeras sam bio nasamo s Muavijom i rekoh mu: Sad kad si ostvario svoj cilj i preuzeo vlast, šta bi smetalo da se, sad na kraju života, prema ljudima ophodiš lijepo i pravedno, i da se ne odnosiš tako ružno prema Hašimijama; uostalom, oni su tvoja rodbina, a sad nisu u situaciji da predstavljaju neku opasnost po tvoju vlast.’

Muavija na to reče: ‘Avaj! Avaj! Ebu Bekr je vladao i držao se pravde, pa je nakon smrti ostao tek spomen na njegovo ime. Onda je Omer vladao deset godina, trudio se, a pošto je

¹⁹ Ebul-Hadid, *Šerhi Nehdžul-belage*, priredio Muhammed Ebul-Fadl Ibrahim, prvo izdanje, Kairo, Dari ihjaul-kitabul-arabije, 1378. h.g., sv. 9, str. 53.

²⁰ Tusteri, Šejh Muhammeda Taqi, *Qamusul-ridžal*, Merkez-e nashr-e ketab, Tehran 1379, sv. 10, str. 80.

umro ostade tek spomen na njegovo ime. Potom je na vlast došao naš brat Osman, kome po plemenitosti porijekla niko nije ravan, ali pošto je umro i njegovo ime je sa njim sahranjeno. Ali, svakodnevno po pet puta u islamskoj zemlji kliču ime onog Hašimije i govore: svjedočim da je Muhammed Allahov poslanik! Pa, s obzirom da je tako (da su imena one trojice umrla, a Muhammedovo je živo), šta je preostalo nego da i Muhammedovo ime umre i bude sahranjeno!”²¹

Kad su ove Muavijine riječi koje jasno razotkrivaju njegovo nevjerstvo stigle kao predaja do ušiju abasidskog halife Memuna, on je izdao nalog da se u cijelom islamskom svijetu proklinje Muaviju.

Sve ovo pokazuje nam da je emevijska stranka bila protuislamski nastrojena i da su predvodili jedan retrogradni pokret.

Jeziđ – omražena ličnost u islamskom društvu

Jeziđ, koji je odgojen u ovakvoj porodici i odrastao je u ovakvom ozračju, nije niti najmanje vjerovao u islam, vjeru u čije ime je htio vladati ljudima.

Jeziđ je bio sirov mladić, odan strastima, svojeglav, nesklon dalekosežnom razmišljanju i smislenom postupanju. Radilo se o osobi slabe inteligencije neosjetljivoj za druge, čovjeku sklonom užicima i provodu.

Budući da je prije preuzimanja vlasti bio rob svojih strasti i sklon ekstremnim načinima uživanja, Jeziđ dolaskom na vlast nije umio da, poput svoga oca, sebe barem naizgled predstavi muslimanom. Naime, budući da je bio duha sasvim okrenutog strastima i užicima, on je posve javno gazio islamske vrijednosti i nije se ustručavao učiniti bilo šta kako bi udovoljio svojim strastima. Jeziđ je javno pio alkohol, otvoreno je činio grijeha i razne gnusobe. Na večernjim sjedeljama i gozbama, na kojima se obavezno služilo alkoholna pića, bez zazora je govorio stihove sadržaja poput sljedećih:

“O moji drugovi u piću, ustanimo i slušajmo ove lijepe melodije. Ispijajmo čašu za čašom, a prođimo se rasprava o znanosti i pjesništvu. Slatki zvuci i pjev ne daju mi da slušam ezan, da slušam riječi Allahu ekber. Džennetske hurije, što tek su obećanje, spreman sam zamijeniti za vrč vina, jer ono je gotovina.”

On je izričito poricao poslanstvo, odnosno da je Muhammedu, blagoslov i mir neka je na nj i njegove, stigla Objava. Poput svoga djeda Ebu Sufjana, smatrao je kako je sve to iluzija. Tako je, nakon prividne pobjede nad Hasanom ibn Alijem, mir neka je na nj, kazao: “Hašimije su se samo poigrale s vlašću; niti su kakve vijesti iz gajba ikada stigle niti je ikada bilo neke objave!”

Onda bi u njemu proradila stara zloba prema prvacima islama, onima koji su u Bici na Bedru pod zastavom islama posjekli njegove pretke. Ubistvo Imama Huseina, mir neka je na nj, predstavio je kao osvetu za Bitku na Bedru, i rekao je: “Kad bi naši prvaci što izginuše na Bedru danas oživjeli, rekli bi mi: Jezide, ruka ti se pozlatila!”²²

Jednom prilikom Muavija je poslao Jezida sa vojskom u rat protiv Bizantije (valjda želeći pokazati da je Jeziđ i ratnik, a ne samo posjetilac gozbi i pijanki), a s njim je poslao i Sufjana ibn Avfa Gamedija. Jeziđ je sa sobom poveo i svoju omiljenu ženu Ummi Kulsum. Sufjan se prije Jezida prikjučio vojsci na bizantijskoj teritoriji, ali se vojska, usljed loše vode i klime u tom kraju, porazboljevala i javila se masovna dizenterija. Kad je je za to čuo Jeziđ, koji se usput zadržao u mjestu Dirmuran gdje je odmarao i uživao sa Ummi Kulsum, spjevao je stihove u kojima kaže:

²¹ Mesudi, Ali ibn Husein, *Murudžul-zeheb*, Darul-Andalus, Bejrut, sv. 3, str. 454. (opis vjernika).

²² Šejh Abbas Qomi, *Tetemetul-munteha fi veqa'i ayamul-hulefa*, Sherkat-e sehami tab'e ketab, Tehran, 1333, str. 44.

“Ja sam ovdje u Dirmuranu, u odajama naslonjen na jastuke, a sa mnom je Ummi Kulsum. Pa šta me briga za bolest i smrt na Gazkazunu!”²³

Sasvim je jasno kakva sudbina čeka islamski ummet kada vlast uzme u ruke neko ko je ovako neosjetljiv prema vojsci koju sačinjavaju mladići iz njegove domovine!

Ježidov dvor postao je središte svake opačine i grijeha. Ružne posljedice njegovog zla i nevjerstva brzo su se osjetile u cijeloj muslimanskoj zajednici, pa su tako ukaljane čak i sveta mjesta poput Mekke i Medine.²⁴

Ježid je naposljetku i umro usljed prekomjernog odavanja užicima odnosno umro je od trovanja uzrokovanog prevelikim konzumiranjem alkohola.²⁵

Mesudi, jedan od najpoznatijih islamskih historičara, piše: “Ježid se prema narodu ophodio poput Faraona. Štaviše, Faraonovo ponašanje bilo je bolje!”²⁶

Svjedočanstva i dokumenti koji govore o Ježidovom zlu i opačini te užasima njegove vlasti tako su brojni da bi ih u ovoj raspravi bilo nemoguće pobrojati. Ipak, vjerujemo da će ono što je ovdje spomenuto biti dovoljno da oslika i predstavi njegov mračni lik.

Izješća o Ježidovom prihvatanju kršćanstva

Uz sve rečeno, valja znati da je Ježid odgojen u kršćanskoj atmosferi i da je barem bio naklonjen kršćanstvu. Profesor Abdullah Alaili, ukazujući na to, piše:

“Vjerovatno će zvučati čudno kažemo li da je Ježidov odgoj bio kršćanski i da je Ježid bio slabo upoznat sa islamskom kulturom i učenjem. Možda to čitatelju zazvuči kao nešto u što se ne može povjerovati. Međutim, znamo li da je Ježidova majka bila iz plemena Benu Kalb, koje je u predislamskom periodu bilo kršćansko, neće biti mjesta prevelikom čuđenju. Naime, u sociologiji je poznato da je potrebno mnogo vremena da bi iz jednog naroda iščezli njegova vjerovanja, mentalitet, društvene vrijednosti, običaji, navike i društvena kultura.

Historijska svjedočanstva govore da je Ježid u djetinjstvu odgojen u rečenom plemenu, dakle ondje je proveo period profiliranja i formiranja ličnosti. Vrijeme kad je utjecaj odgajatelja presudan on je proveo u takvoj sredini, pa su se u njemu tako pomiješali utjecaji kršćanstva sa grubom i sirovom naravi beduinskog plemena.

Osim toga, neki historičari smatraju, na temelju za kršćane karakteristične terminologije u Muavijinim i Ježidovim pismima, da su neki Ježidovi učitelji bili sirijski kršćani, a koliko takav odgoj može biti loš za nekoga ko treba vladati muslimanskom zajednicom sigurno ne treba posebno objašnjavati.”

Alaili dalje kaže: “To što je Ježid uz sebe držao kršćanskog pjesnika Ahtala, koji se ismijavao sa Ensarijama, i što je svog sina dao na odgoj kršćanima, u čemu su historičari saglasni, sigurno ima korijen u kršćanskom odgoju samoga Ježida.”²⁷

Shodno historijskim svjedočanstvima, Ježid nije niti tajio svoju naklonost prema kršćanstvu, već je sasvim javno govorio: “Ako je vino zabranjeno po vjeri Muhammedovoj, ti ga onda pij po vjeri Mesihovoj!”²⁸

U principu, treba imati na umu da je bizantijska država imala velikog utjecaja na Ježidov dvor, na njegovom dvoru bilo je prisutno nekoliko kršćana iz Bizanta. Historičari ističu da je

²³ Riječ je o mjestu u ondašnjem pograničnom području između Sirije i Bizanta.

²⁴ Mesudi, Ali ibn Husein, *Murudžul-zeheb*, Darul-Andalus, Bejrut, sv. 3, str.67.

²⁵ Ahtab Havarizmi, *Meqtulul-Husein*, priredio Šejh Muhammed Semavi, Qom, sv. 2, str. 183.

²⁶ Mesudi, Ali ibn Husein, *Murudžul-zeheb*, Darul-Andalus, Bejrut, sv. 3, str.68.

²⁷ *Semevveul-mana fi semevvul-lizat*, Mektebi darul-tebiyyet, Bejrut 1972, str. 58.

²⁸ Šejh Abbas Qomi, *Tetemetul-munteha fi veqa'i ayamul-hulefa*, Sherkat-e sehami tab'e ketab, Teheran, 1333, str. 43. Naravno, vino je u izvornom kršćanstvu zabranjeno baš kako je zabranjeno i u islamu. Ježidova sklonost ka kršćanstvu bila je ustvarni sklonost ka onim ružnim novotarijama koje su s vremenom ušle u izvorni kršćanski nauk i izopačile ga.

u trenutku kad je Imam Hasan, mir neka je na nj, krenuo ka Kufi, Jezid, na savjet Bizantinca Serdzuna, postavio dotadašnjeg namjesnika u Basri Abdullaha ibn Zijada na mjesto upravitelja Kufe, kojom je dotad upravljao Numan ibn Bešir.²⁹

Sad kad smo rasvijetlili koliko je prljava ličnost Jezid bio i prikazali njegov neprijateljski stav prema islamu, odlično shvatamo razloge ustanka Imama Huseina, mir neka je na nj, protiv njegove vlasti. Razumijemo da Jezidova vlast nije samo predstavljala početak tako ružne novotarije u islamu kao što je monarhistički režim, nego je sasvim jasno da Imam Husein nije mogao pružiti legitimitet vlasti tako nedolične osobe kakva je bio Jezid. Stoga, uzmemo li u obzir da je smrću Muavije nestalo nekih prepreka koje su u njegovo doba postojale, bilo je došlo vrijeme da se Imam Husein, mir neka je na nj, otvoreno suprotstavi. Da je Imam Husein, mir neka je na nj, dao prisegu Jezidu, ta prisega predstavljala bi krunski dokaz legitimiteta Jezidove vlasti.

Razlozi Imamovog suprotstavljanju posve su očiti u njegovim pismima. Još onih prvih dana, kad se Husein ibn Ali, mir neka je na nj, u Medini našao pod pritiscima da pruži bejat, u odgovoru Velidu koji je insistirao na bejatu kaže: “Ako se ummet nađe pod vlašću osobe kakva je Jezid, tad za islam možemo samo reći: *Mi smo Allahovi i njemu se vraćamo*, kako se govori kad neko umre.” A u odgovoru na pozive iz Kufe, Imam o svojstvima vladara muslimana kaže:

“Imam i vođa muslimana je onaj ko postupa u skladu s Knjigom Božijom, drži se pravde i slijedi istinu te je čitavim svojim bićem pokoran zapovijedima Božijim.”

Glasnici ustanka na Kerbeli

Svaki ustanak i pokret nužno se sastoji od dvije komponente: “krvi” i “poruke”. Pod krvlju podrazumijevamo krvavu oružanu borbu, koja sa sobom obavezno nosi smrt i pogibiju te samopožrtvovanost kako bi se ostvarilo svete ideale. Što se poruke tiče, pod ovom komponentom podrazumijevamo propagandu revolucije i rad na predstavljanju njenih ciljeva i ideala.

Za pobjedu jedne revolucije druga komponenta nije ništa manje važna od prve. Naime, ukoliko društvu ne budu predstavljeni ciljevi i ideali revolucije, revolucija neće uživati podršku naroda i bit će ugušena već u samom začetku ili će, štaviše, biti iznutra urušena spletkama i djelovanjem njenih neprijatelja.

Analiziramo li ustanak Imama Huseina, mir neka je na nj, uočiti ćemo da su u njemu u potpunosti bile prisutne obje ove komponente. Revolucija Imama Huseina, mir neka je na nj, do Ašure je uglavnom bila usmjerena na prvu komponentu, dakle radilo se o borbi, šehadetu i spremnosti na pogibiju, a prvi dio revolucije predvodio je sam Imam Husein, mir neka je na nj. Drugi dio, međutim, počinje nakon Ašure, a predvodili su ga Imam Zejnul-Abidin i hazreti Zejneb, mir neka je na oboje, koji su svojim vatrenim govorima prenosili narodu poruku revolucije i krvavog šehadeta Imama i njegovih drugova te ukazivali na iskvarenost i zločinački karakter emevijske vlasti.

S obzirom na žestoku i obimnu propagandu emevijske vlasti još od vremena Muavije protiv Ehli bejta (naročito u oblasti Šama), nema sumnje da bi, da preživjeli nisu nastojali probuditi ljude i ukazati na ono što se desilo, neprijatelji islama i sluge vlasti uspjeli učiniti da ovaj veličanstveni i vječni ustanak s vremenom bude zaboravljen i krivo prikazan. Neki od njih su svakako, vrijeđajući uspomenu na Imama Huseina, govorili da je umro od upale pluća, dok su

²⁹ Ebu Mahnef, *Muqatilul-Husein*, Qom, str. 22; Muhammed ibn Džerir Taberi, *Tarihul-umim vel-muluk*, Darul-qamusul-hadis, Bejrut, sv. 6, str. 199; Ibn Asir, *Al-Kamilu fil-tarih*, Bejrut, Dari Sadir, 1399. h.g., sv. 4, str. 23; Šejh Mufid, *Al-Iršad*, Qom, Mektebeti basireti, str. 189; Ibn Sebah Maliku, *Al-Fusuli al-muhmetu fi mari'fetil-i'me*, 1303, str. 205.

drugi tvrdili da je umro od raka!!! Međutim, široka propagandna aktivnost njegovih preživjelih bližnjih tokom sužanjstva u koje su dopali zahvaljujući glupavoj Jezidovoj osvetoljubivosti, nije dopuštala Huseinovima neprijateljima da šire takve klevete i laži. Kako bismo bolje shvatili historijsku ulogu slobodarskih zarobljenika s Kerbele u buđenju javnosti i prenošenju poruke velike revolucije Imama Huseina, mir neka je na nj, moramo se vratiti malo unazad i napraviti kratak pregled Muavijine vladavine u Šamu.

Period Muavijine vladavine u Šamu

Prije svega, treba znati da otkako se našao pod vlašću muslimana, Šamom su vladala dvojica zapovjednika: Halid ibn Velid i Muavija ibn Sufjan. Ljudi u ovom području nikad nisu bili u prilici da slušaju samog Poslanika, blagoslov i mir neka je na nj i njegove, nisu vidjeli kako su postupali sami ashabi niti su barem poznavali islam u onakvom obliku kako ga se prakticalo u Medini. Naravno, stotinu i trinaest Poslanikovih ashaba učestvovalo je u osvajanju Šama ili su se kasnije ondje doselili, no proučimo li njihove biografije uvidjet ćemo da su to, osim nekoliko izuzetaka, uglavnom bili ljudi koji su uz Poslanika, blagoslov i mir neka je na nj, proveli vrlo malo vremena i od njega su čuli tek nekoliko hadisa. Osim toga, većina njih pomrli su još za vrijeme hilafeta Omera i Osmana, odnosno prije početka Muavijine vlasti. U vrijeme ustanka i šehadeta Imama Huseina, mir neka je na nj, tek nekolicina njih su još bili živi i boravili su u Šamu. No, radilo se o starcima od sedamdeset i osamdeset godina koji su uglavnom živjeli povučeno i kloneći se od svijeta, njihov utjecaj u narodu bio je skoro ništavan, a mlade generacije, Jezidovi vršnjaci, nisu poznavali istinski islam. Štaviše, možda je za njih islam predstavljao vlast sličnu ostalim koje su prije vladale tim područjem. Raskoš Muavijinog dvora, njegovo trošenje državnog odnosno općeg imetka na kojekakve luksuze uobičajene za samovoljne vladare poput izgradnje palata i dvoraca, čak i progoni, zatvaranja i smaknuća svih koji mu se suprotstave, za ove ljude je bilo nešto sasvim normalno. Naime, do prije pola stoljeća to je svakako bio uobičajeni način ponašanja vladara u toj zemlji i sigurno su mnogi mislili kako ni u samoj Medini u Poslanikovo doba stvari nisu stajale bitno drugačije.³⁰ Kao rezultat toga, ljudi u Šamu su ponašanje Muavije ibn Ebu Sufjana i njegovih službenika smatrali tradicijom muslimana.

Muavija je četrdeset i dvije godine proveo u Damasku u svojstvu namjesnika i kasnije halife. Pet godina bio je namjesnik drugog, a skoro dvanaest godina namjesnik trećeg halife. Vlast u Šamu držao je i nešto manje od pet godina tokom Alijevog hilafeta i skoro šest mjeseci za vrijeme formalne vlasti Imama Hasana. Nešto manje od dvadeset godina u Šamu je boravio kao halifa islamskog ummeta.³¹

Otrovna propaganda

Tokom ovog dugog perioda Muavija se potrudio da narod u Šamu ostane uskraćen za upoznavanje s vjerom i da tako bude bespogovorno odan Muavijinim željama i naredbama. Muavija je za to vrijeme ne samo nametnuo narodu Šama svoju vojnu i političku vlast nego je ljude u tom području učinio obrazovno i vjerski neupućenim, jednostavno držao ih je u sljepilu i izgubljenosti te su oni bez ikakvog otpora prihvatili ono što im je on predstavljao kao islamsko učenje. Lukav i izuzetno domišljat i vispren, on je u tom smislu ostvario gotovo nevjerovatne rezultate. Svi znamo kako je uspio ocrniti tako blistavu ličnost i velikana poput Alija, mir neka je na nj, i kakve besmislice i neistine je uspio vezati za njega. Nakon šehadeta Amara Jasira (devedestogodišnjeg ratnika, iskusnog i dokazanog borca za islam), čiju

³⁰ Dr. Šehidi, Sejjid Džafer, *Qiyam-e Hussein*, Daftar-e nashr-e farhang-e eslami, Tehran 1359, str. 185.

³¹ Ayeti, Muhammed Ibrahim, *Bar resi-ye tarih-e ashura*, Ketabkhane-ye Suduq, Tehran 1447, str. 47.

pogibiju od ruke nasilnika je Poslanik bio najavio, Muavija je među vojskom u Šamu proširio besmisleni ideju kako je Ali Amarov ubica budući da ga je Ali doveo na bojno polje i time skrivio njegovu pogibiju!!!³²

Ono što se dešavalo na Naki i Bici oko deve ili Muavijino održavanje džuma-namaza u srijedu (!) dobro su poznati slučajevi koje je sasvim izlišno komentirati.³³

Prljava emevijska vlast svojom otrovnom i zlobnom propagandom nastojala je čistu Poslanikovu porodicu učiniti omraženom u Šamu, a istodobno Emevije prikazati kao rođake odnosno obitelj Poslanika Božijeg. Historičari tako pišu da je nakon pobjede abasidskog ustanka i uspostave vlasti Ebu Abbasa Seffaha, deset lokalnih vladara u Šama došlo halifi i svi su se zakleli da sve do smrti Mervana, posljednjeg emevijskog halife, oni nisu znali da je Poslanik imao druge rodbine osim Emevija niti bilo koga ko bi ga mogao naslijediti, sve dok Abasidi nisu došli na vlast.³⁴

Stoga nije nimalo čudno što u *Mukatilu* čitamo i sljedeće: “Kad su zarobljenici dovedeni u Damask, pred Alija ibn Huseina stade jedan čovjek i reče: ‘Hvala Bogu koji je učinio da stradate i koji vas je uništio, pa je tako ljude spasio od vašeg zla i darovao je pobjedu Zapovjedniku vjernika!’ Ali ibn Husein, mir neka je na nj, ćutao je sve dok čovjek nije iznio sve što mu je bilo na srcu, a onda upita: ‘Jesi li ti čitao Kur'an?’ ‘Da!’, odgovori ovaj, pa ga Ali opet upita: ‘A poznaješ li ajet u kome se kaže: *Reci: Ne tražim za ovo nikakvu drugu nagradu od vas, osim pažnje prema rodbini.*’ ‘Poznajem’, odgovori čovjek. ‘A znaš li ajet: *Daj bližnjemu njegovo pravo...?*’, upita Ali ibn Husein, pa čovjek reče: ‘Znam!’ Onda Ali ibn Husein upita: ‘A znaš li ajet: *Allah želi da od vas, o porodicu Poslanikova, grijeh odstrani, i da vas potpuno očisti*’, pa čovjek odgovori: ‘Znam!’ Onda mu Ali ibn Husein, mir neka je na nj, reče: ‘O starče, ti ajeti objavljeni su u vezi s našim pravom. Mi smo oni bližnji i mi smo Ehli bejt očišćen od svake prljavštine!’ Starac tad shvati da ono što je čuo o ovim zarobljenicima nije istina, da oni nisu nikakve haridžije nego Poslanikova porodica, stoga se pokaja zbog onog što je rekao, pa kaza: ‘O Bože, kajem se zbog mržnje prema njima koju sam nosio u svome srcu! Ja mrzim one koji su neprijatelji Muhammeda i njegove porodice!’”³⁵

Rezultati sprovođenja zarobljenika

S obzirom na ovako obimnu i štetnu propagandu protiv Poslanikove obitelji, važnost putovanja preživjelih srodnika Imama Huseina, mir neka je na nj, biva sasvim jasna. Naime, tokom tog putovanja oni su uspjeli poništiti rezultate četrdesetogodišnje otrovne propagande, predstaviti zločinačko lice emevijske vlasti, probuditi zavedeni narod šama i ukazati mu na zbilju, tako da je njihov povratak u Medinu bio poput povratka pobjedničke vojske koja je odlično obavila svoj zadatak.

Kako bi veličina misije i obaveze koju su izvršili prenositelji poruke Imama Huseina, mir neka je na nj, bila potpuno jasna, nije zgorega navesti dva historijska primjera koji o tome govore:

1. Imunitet imamske porodice prilikom tragedije Hura

Nakon šehadeta Imama Huseina, mir neka je na nj, baš kao i u ostalim dijelovima islamskog svijeta, u Medini koja je bila centar poslaničke obitelji došlo je do previranja. Upravitelj

³² Belazeri, Ahmed ibn Jahja, *Ansabul-ashraf*, Bejrut 1394, str. 317.

³³ O oba slučaja opširno govori Mesudi u *Murudžul-zeheb*, Darul-Andalus, Bejrut, sv. 3, str. 31.

³⁴ Ebul-Hadid, *Šerhi Nehdžul-belage*, priredio Muhammed Ebul-Fadl Ibrahim, prvo izdanje, Kairo, Dari ihjaul-kitabul-arabije, 1378. h.g., sv. 7, str. 159.

³⁵ Ahtab Havarizmi, *Meqtulul-Husein*, priredio Šejh Muhammed Semavi, Qom, sv. 2, str.61.

Medine, misleći da postupa ispravno, poslao je skupinu medinskih prvaka u Damask kako bi izbliza vidjeli mladog halifu i upoznali se s njim, nadajući se da bi po povratku mogli podstaći narod u Medini da prihvati novog halifu.

Međutim, Jezid, koji niti je imao dobroga odgoja, niti je bio naročito inteligentan, niti se makar vanjstinom držao islama, pred ovom delegacijom iz Medine javno je pio vino, igrao se sa psima i činio niz zabranjenih stvari. Čim su se vratili iz Šama, ovi Medinjani tvrdili su, zgroženi onim što su vidjeli, da je Jezid pijanac i bahati grijешnik te da takva osoba ne može biti halifa i vođa muslimana. Uskoro je pobuna zahvatila čitav grad, te su upravitelj grada i članovi porodice Emevija protjerani. Kad su vijesti o tome stigle u Šam, Jezid je poslao vojsku sa zadatkom da uguši ustanak u Medini, a na čelo te vojske postavio je Muslima ibn Ukbu, starca u poodmaklim godinama. Muslim je opkolio grad i nakon nekog vremena Medinjani više nisu mogli pružati otpor i predali su se. Vojska iz Šama tri dana vršila je opći pokolj po Medini i nisu se susprezali od činjenja bilo kojeg zla. Ubijani su vjernici koji su se radi ibadeta bili povukli od svijeta, nasrtalo se na čast ljudi, žene i djevojke nisu bile sigurne od napada ovih divljih ljudi.³⁶ Ova tragedija poznata je u historiji kao Hura.

Međutim, dok se ta ogromna tragedija dešavala, kuća Imama Zejnul-Abidina odnosno dom Hašimija uživao je sigurnost, te se zato ondje sklonilo desetine muslimanskih obitelji koje su tokom opsade grada tu našle utočište i spas pred opasnošću. Taberi, tako, piše: “Kad je Jezid poslao Muslima ibn Ukbu na Medinu, rekao mu je: ‘Ali ibn Husein nema ništa sa pobunom, zato ga ne diraj i odnosi se lijepo prema njemu.’”³⁷ Šejh Mufid također piše: “Kad je Muslim ibn Ukba ušao u Medinu pozvao je Alija ibn Huseina, mir neka je na nj, k sebi. Kad je Ali ibn Husein stigao, Muslim ga je posjeo pored sebe, ukazao mu je svako poštovanje, pa je rekao: ‘Zapovjednik vjernika naredio mi je da se prema tebi lijepo i učtivo ophodim i da te tretiram drugačije nego druge.’ Ali ibn Husein zahvalio se na tome, a onda je Muslim kazao svojim pratiteljima: ‘Osedlajte mu moga magarca’, pa se obratio Imamu: ‘Vrati se svojoj porodici, jer čini se da sam ih uplašio i da se brinu zbog tvog dolaska ovdje. Da sam u mogućnosti, nagradio bih te onako kako tebi dolikuje.’”³⁸

Iz razloga o kojima će biti riječi kad budemo govorili o životopisu četvrtog Imama, nema sumnje da je ovakvo Muslimovo ophođenje bilo uzrokovano činjenicom da se Ali ibn Husein, mir neka je na nj, ogradio od pobune i nije pružio podršku ustanicima. Ipak, jasno je da je šehadet Huseina ibn Alija, mir neka je na nj, žestoko opteretio Jezidovu vlast i da je zbog tog groznog sločina ona prezrena od strane narodnih masa. Zato Jezid nije želio da novim patnjama imamske obitelji poveća gnjev protiv sebe.

2. Naređenje Abdul-Melika ibn Mervana Hadždžadžu

Jakubi piše: “Abdul-Melik ibn Mervan pisao je Hadždžadžu, koji je tad bio njegov upravitelj Medine: ‘Ne uprljaj me krvlju djece Ebu Talibove, jer lično sam vidio da je porodica rata (Ebu Sufjanova obitelj) pala onda kad im se to desilo.’”³⁹

Budući da znamo da se Abdul-Melik kao emevijski halifa pokazao kao inteligentan i dobar političar, a na vlast je došao pet godina poslije tragedije na Kerbeli, lahko ćemo shvatiti važnost ovakvog njegovog promišljanja. Naime, ovakva naredba pokazuje da Ebu Sufjanova porodica, i pored svih pritisaka koje su vršili na Ebu Talibovu obitelj, nisu ostvarili svoje mračne ciljeve, a sramota i vječno prokletstvo je jedino što su naposjetku dobili.

³⁶ Šehidi, Sejjid Džafer, *Tarikh-e tahlili eslam ta payane amaviyan*, Merkez-e nashr-e daneshgahi, Tehran 1365, str. 170.

³⁷ Muhammed ibn Džerir Taberi, *Tarihul-umim vel-muluk*, Darul-qamusul-hadis, Bejrut, sv. 7, str. 421.

³⁸ Šejh Mufid, *Al-Iršad*, Qom, Mektebeti basireti, str. 260.

³⁹ *Tarihi Jaqubi*, Menshureti mektebetul-haydariyye, Nedžef 1384, sv. 3, str. 49.

Obaranje idejnog sistema Emevija

U ljudskom društvu je uobičajeno da nasilnički i diktatorski režimi imaju potrebu za nekim idejnim, filozofskim i vjerskim uporištem, odnosno potreban im je određeni sistem mišljenja koji će biti oslonac njihovog ekonomskog i političkog sistema i snažiti njihove pozicije. Drugim riječima, vladajuće tlačiteljske snage, uz vojni i policijski aparat kojim kontroliraju narod, trebaju određena intelektualna odnosno psihološka sredstva posredstvom kojih će održavati mir i držati narod u pokornosti. Jer, bude li narod ispravno razmišljao i uvidi li da je vladajući poredak iskvaren i zao, nipošto ga neće trpjeti. Stoga je sasvim jasna nužnost postojanja idejnog i vjerskog uporišta za ovakve režime. Svakako, moguće je da to idejno uporište, ovisno od društva, bude određena filozofija, misaona škola, neki od brojnih "izama", a katkad se radi i o religiji ili određenoj vjerskoj misli.

Tiranska i protuislamska emevijska vlast također je imala potrebu za takvim idejnim i vjerskim uporištem, a budući da je društvo nad kojim su vladali bilo islamsko, bilo je neizbježno da za svoje zločine iznađu vjersko pokriće i da stav javnosti oblikuju posredstvom propagande religijskog karaktera. Ne treba umišljati kako su Emevije bili indiferentni prema raspoloženju naroda i da im je bilo svejedno šta ljudi misle o njihovim zločinima. Naprotiv, oni su u pogledu javnog mnijenja imali potrebu za širenjem ideja koje će oblikovati stav javnosti i učiniti da ljudi smatraju kako je aktuelna situacija najbolja moguća i kako je, stoga, treba sačuvati.

Fatalizam

Jedan od načina indoktrinacije javnosti i zavođenja ljudi bilo je širenje fatalizma. Uobičajeno je da u svrhu zaštite sebe, tiranske vlasti pribjegu zagovaranju fatalizma. Odnosno, sve što se desi oni pripisuju Bogu, za sva svoja nedjela kažu da se radilo o Božijoj volji i da se ne bi niti desila da iza njih ne stoji neshvatljiva Božija mudrost. Logika fatalizma jeste da se sve dešava onako kako se moralo desiti, a da se ono što se nije desilo nije ni trebalo desiti.⁴⁰

Zasigurno je upravo fatalizam bio jedan od misaonih i vjerskih oslonaca emevijske vlasti. Šireći fatalizam, nastojali su u začetku ugušiti svaki eventualni glas protesta u narodu.

Kako bi osnažili oslonce svoje vlasti i spriječili ustanak muslimana, Emevije su širile i podržavale sektu džebrija odnosno fatalista. Istodobno, utjecaj sekte kaderija, koji su smatrali da čovjek ima slobodu volje, da je slobodan u svojim postupcima i da u životu sam bira kako će postupati, živjeti i ponašati se te je za to odgovoran, jer sloboda podrazumijeva odgovornost, Emevije su vidjele opasnost.⁴¹

Rečeno učenje bilo je za Emevije, u stalnom strahu od sukoba s muslimanima, smatrano izuzetno opasnim. Stoga su prvaci kaderija bili izloženi pritiscima sljedbenika džebrija, koji su stajali na posve oprečnim pozicijama, a koji su opet uživali punu podršku Emevija s obzirom da je džebrijsko učenje bilo potpuno u skladu sa politikom i ciljevima vlasti. Džebrije su među narodom širili stav kako je emevijska vlast, koliko god bila nepravedna i nasilnička, ipak Božija odredba i nipošto je se ne može mijenjati. Stoga je i svako suprotstavljanje Emevijama besmisleno. Muavija je iskazivao naklonost prema džebrijskom učenju kako bi pred narodom opravdao svoje postupke i objasnio da je sve što on čini Božija volja koju se ne može mijenjati. Osim toga, budući da je Muavija islamski halifa, njemu se ne može pripisati nikakav grijeh niti je dopušteno suprotstavljati mu se!

⁴⁰ Motahhari, Morteza, *Hamase-ye Husseyni*, Entesharat-e Sadra, Tehran 1964, sv. 1, str.312-313.

⁴¹ Amin, Ahmed, *Fedžrul-islam*, Mektebeti Nehzetul-Misriyye, 1964, str. 284.

Jasno je da osoba poput Muavije ne bi previdjela da mu džebrijsko učenje može zaštititi važne interese. On i ostale Emevije odlično su znali da je njihova vlast za muslimane nesnošljiva, znali su da su za mnoge muslimane oni tek skupina prevaranata i neprijatelja Poslanikove obitelji, ubice pobožnih i nevinih ljudi, te su shvatali da je džebrijsko učenje ono što može odvratiti ljude od ustanka protiv njih. Jer, radilo se u učenju koje kaže da je Bog odvajkada odredio da ova porodica dođe na vlast te tako njihovo djelovanje i ponašanje nije ništa drugo nego ostvarenje Božije volje. Tako je utjecaj ovakvog nauka među muslimanima u potpunosti odgovarao Emevijama i njihovoj vlasti.⁴²

Korištenje zatupljujućom poezijom

Pored vjerskih tumačenja, kao bitan element za podupiranje ovakvih stavova koristila se i poezija. Muavija se koristio izvanrednim utjecajem živućih pjesnika na javno mnijenje kako bi podupirao svoju vlast. Muavija – a i ostale mevijske halife nakon njega – sa zadovoljstvom je slušao poeziju pjesnika koji su njegovu vlast predstavljali kao sudbinu i izraz Božije volje. Čak ih je i poticao da pišu takvu poeziju kako vjernik ne bi nalazio razloga za ustanak protiv Emevija. Muavijini službenici imali su zadatak da Muavijinim djelima iznađu okvir u kojem će ih ljudi lakše prihvatiti i opravdati ih, te je to činjeno ili putem fabrikovanja Poslanikovih hadisa ili kroz poeziju.⁴³

Hazreti Zejneb, mir neka je na nju, na dvoru Ibn Zijada

Nakon tragedije na Kerbeli, Jezidovi službenici, koristeći se naprijed opisanom metodom, širili su propagandu kako je Jezidova naizgled pobjeda bila Božija volja.

Abdullah ibn Zijad je nakon šehadeta Imama Huseina, mir neka je na nj, okupio građane u središnjoj džamiji u Kufi da ih obavijesti o onome što se desilo. Tom prilikom nastojao je prikazati se kao vjernik, pa je kazao: “Hvala Bogu koji je pomogao istinu, pa je pomogao Zapovjednika vjernika i njegove sljedbenike protiv lašca sina lašca.”⁴⁴

Međutim, s druge strane stajali su hazreti Zejneb i hazreti Ali ibn Husein, mir neka je na oboje, koji su znali za ovaj propagandni metod neprijatelja i ciljeve koje kroz svoja idejna uporišta Emevije žele ostvariti, pa su sve to oborili svojim odrešitim i argumentiranim govorima te su Jezida i Jezidove sljedbenike predstavili kao glane krivce za zločin koji se desio. Jedan od prikaza sraza ove dvije ideje imamo u događajima prilikom dovođenja Huseinovih žena i djece na dvor Abdullaha ibn Zijada.

Tog dana Abdullah je na svom dvoru priredio prijem za javnost i naredio je da se pred njega donese odrubljena glava Imama Huseina, mir neka je na nj, a onda su na dvor dovedeni žene i djeca. Zejneb, odjevena u najbolju odjeću koju je imala i okružena ženama i sluškinjama ušla je neprimjećena na ovaj skup i sjela po strani. Kad je Abdullah ibn Zijad opazio, upita: “Ko je ona žena koja sjedi izdvojena i okružena drugim ženama?” Zejneb ništa ne reče, pa Abdullah ponovi svoje pitanje. Onda jedna od sluškinja kaza: “Ovo je Zejneb, kćer Fatime, kćeri Poslanika Božijeg.”

Abdullah se tad obrati Zejneb: “Hvala Bogu koji je ponizio vašu porodicu, pobio vas i pokazao da je ono što ste pričali bilo puka laž!” Zejneb mu na to odgovori: “Hvala Bogu koji nas je preko Poslanika Svoga, koji bijaše iz naše porodice, uzdigao i očistio od svake

⁴² Šemsuddin, Muhammed Mehdi, *Arzyabi-ye enqelab-e Hussein*, str. 135-138.

⁴³ Šemsuddin, *Ibid*, str. 137-140.

⁴⁴ Sejjid ibn Tavus, *Al-Lehuf fi qatli tefuf*, Qom, str 69.

nečistote. Ne propada niko osim grešnika, niti laže iko drugi nego zločinac. Zločinci su drugi, a ne mi, pa zato hvala Bogu hvalama posebnim!”

Abdullah ibn Zijad tad reče: “Jesi li vidjela šta je Bog učinio tvojoj porodici?”, a hazreti Zejneb mu kaza: “Vidjela sam samo ljepotu! Oni su bili ti za koje je Bog odredio da budu pobijeni, pa su se oni tome povinovali i požurili su svome smiraju. Vrlo brzo će Bog (na Danu sudnjem) suočiti tebe i njih, pa će se oni pred sudom Božijim požaliti na tebe i zatražiti pravdu. Vidjet ćeš ko će tada biti pobjednik, teško majci koja te rodila, o Ibn Zijade!” Ibn Zijad se (nakon ovako izričitih i oštih riječi koje je Zejneb izrekla i njenog spomena njegove majke, odnosno nane Merdžane) žestoko rasrdi i htjede učiniti nažao hazreti Zejneb. Jedan od prisutnih, Amr ibn Haris, reče mu: “O emire, ovo je jedna žena, a niko ne kažnjava ženu zbog onoga što ona priča.”

Abdullah se tad ponovo obrati hazreti Zejneb: “Bog je izliječio moje srce smrću tvoga nepokornog brata Huseina i vaše buntovničke porodice.” Zejneb mu reče: “Života mi moga, pobio si naše starije, prekinuo si naše mladice i iščupao nam korijenje. Pa ako te to liječi, smatraj se izlječenim!”

Ibn Zijad, kome teško padoše riječi hazreti Zejneb, gnjevno kaza: “I ova, poput svoga oca, vješto barata riječima! Života mi, tvoj otac bio je pjesnik i govorio je u rimi!”, na što hazreti Zejneb reče: “Otkad se žene bave rimovanjem? (Zar je sad vrijeme za rimovanje?)”⁴⁵

Ibn Zijad htio je prikazati kako je svako ko na bojnopolju pretrpi poraz (pa makar i naizgled) propao, jer da je istina bila uz njega, ne bi niti bio vojno poražen.

Zejneb Kubra, mir neka je na nju, odlično je znala kako razmišlja Ibn Zijad i poljuljala je temelje njegovih ideja. Svojim govorom stavila je do znanja da su potraga za istinom i privrženost istini, a ne izvanjska moć, kriterij časti i vrline. Zejneb je objasnila da nije propao onaj ko je postao šehid, već da je propao onaj ko čini zlo i nasilje i ko je napustio istinu.

Abdullah ibn Zijad očekivao je da će unesrećena Zejneb koja je izgubila svoje najdraže pasti na koljena, liti suze i zapomagati. No, Zejneb lavljega srca, mir neka je na nju, pobila je sve što je imao za reći i slomila je njegovu oholost.

I doista, može li se u historiji naći slična žena; nakon što je izgubila sedmoricu braće, sin joj je poginuo kao šehid, posječeno je deset njenih bratića i amidžića, i naposljetku je sa svojim sestrama i bratičnama dopala sužanjstva, ali ona ipak, zarobljena i unesrećena, brani svoje i pravo svojih šehida. Sve to u gradu koji je nekad bio središte vlasti i hilafeta njenog oca, u gradskoj vjećnici u kojoj je prije četrdeset godina boravio njen otac. Uprkos situaciji u kojoj se našla, svoj patnji i nesreći koju je doživjela, ona ne nariče zbog onoga što je pogodilo, već sasvim izričito kaže da ih nije snašlo ništa što sami nisu željeli i da su njihovi muškarci postali šehidima zato što su sami htjeli da se tako desi, te stoga nema mjesta žalosti i jadikovanju. Oni su ispravno obavili ono što im je bila dužnost pred Bogom i ponosno su dosegli šehadet, pa zar ima išta prikladnije nego biti zahvalan Bogu na onome što im je darovao!⁴⁶

Govor hazreti Zejneb, mir neka je na nju, u Kufi

Sad smo u Kufi. Kufa je prilično daleko od Damaska. To je grad koji je do prije dvadeset godina bio središte Alijeve, mir neka je na nj, vlasti. Ovdje je bio centar šiija. Ovdašnji ljudi – uglavnom Iračani – traže pravednu islamsku vlast, žele da se oslobode iz ruku tlačitelja i privrženi su Ehli bejtu. Međutim, nisu spremni platiti cijenu za doseganje do željene blagodati! Oni bi željeli materijalna bogatstva, miran i siguran život, a istodobno bi i da se oslobode iz jarma nasilnika. Međutim, čim se na njih izvrši pritisak, čim osjete da su njihovi interesi ugroženi, zaborave na svoje ideale. Oni su podijeljene ličnosti, opterećeni su

⁴⁵ Ibn Tavus, *Ibid*, str. 68.

⁴⁶ Ayeti, Muhammed Ibrahim, *Bar resi-ye tarih-e ashura*, Ketabkhane-ye Suduq, Tehran 1447, str. 203.

unutrašnjim proturječjem. S jedne strane žustro i vatreno pozivaju Poslanikovog unuka, a s druge strane, čim se nađu izloženi pritisku, ne samo da zaboravljaju svoja obećanja već su spremni počinuti njegovo ubistvo. Dakle, treba ih probuditi, treba ih učiniti svjesnim njihovih grešaka, treba im reći kakav su grozan zločin počinili ubistvom Huseina ibn Alija, mir neka je na nj.

Ta dužnost buđenja pada među ženama uglavnom na Zejneb. Jer, žene iz Kufe starije od trideset godina vidale su prije dvadeset godina, u vrijeme Alijeve vladavine, Zejneb u svom gradu, znali su koliko ju je Ali cijenio i koliko su je poštovali njihovi očevi i muževi. Zejneb je njima poznata osoba i dok je gledaju u patnji zarobljeništva sjećanja se bude. Zejneb to koristi i počinje govoriti. Ljudi čuju poznati glas, kao da govori Ali, mir neka je na nj, to je Alijev stil, Alijeve riječi. Doista, govori li to Ali li njegova kćer? Da, Zejneb Kubra je ta koja govori!

Ahmed ibn Ebu Tahir, poznat kao Ibn Tejfur (204-280.), u svojoj knjizi *Belagatun-nisa*, zborniku rječitih kazivanja arapskih i muslimanskih žena, jednom od najstarijih vrela, piše:

“Hadim Esedi kaže:⁴⁷ Godine 61., godine kad se desilo ubistvo Huseina, mir neka je na nj, stigao sam u Kufu i vidjeh kako žene u Kufi ožalošćene plaču, a vidjeh i Alija ibn Huseina, mir neka je na nj, iscrpljenog i oslabljenog od bolesti. Ali ibn Husein podiže glavu i reče: ‘O narode Kufe, plaćete li to zbog našeg stradanja i nesreće? Pa ko nas je drugi do vas pobio?!’ Tad Ummi Kulsum⁴⁸, mir neka je na nju, dade ljudima rukom znak da učute. Na njen znak uzdasi se zadržase u grudima i nije se više čuo ni zvon zvona na devama. A onda ona poče govoriti. Nikad nisam vidio čednu i pokrivenu ženu rječitu poput nje. Kao da je govorila Alijevim, mir neka je na nj, jezikom. Zejneb tad reče:

‘O narode Kufe, prevrtljivi i izdajnički svijete! Nikada vam suze ne presušile! Nikada vam uzdah grudi ne napustio! Vi ste poput žene koja stalno raspliće ono što je isplela. Niti su vaši ugovori pouzdani niti su vaša obećanja postojana! Šta još imate osim hvalisavosti i razmetljivosti?! Poput sluškinje ste koja se javno ulizuje svome gospodaru, a u tajnosti očijuka s njegovim neprijateljem! Vi ste poput mlade i sočne trave koja raste na đubrištu ili ste poput blaga koje je prosuto u grob. Kako vas loša naknada čeka na onome svijetu – srdžba Božija i patnja džehennemska! Plaćete? Da, plaćite, jer, tako mi Boga, i trebate plakati! Više plaćite, a manje se smijite!

Kako da i ne plaćete kad ste pripremili sebi takvu sramotu! Sramotu koja nikakva voda ne može oprati! A ima li veće sramote nego ubiti Poslanikovog unuka i princa mladića?! Čovjeka koji je bio svjetiljka na vašem putu, svjetlo u vašim mračnim danima! Pomrite! Pognite glave od stida! Prosuli ste u vjetar svoja dobra djela i niste stekli nista za budućnost! Odsad vam valja živjeti u jadu i poniženju, jer vi ste kupili sebi srdžbu Božiju! Učinili ste stvar takvu da samo što se nebesa ne sruše na Zemlju, pa je rascijepa i pogužvaju planine!

Znate li čiju ste krv prolili?! Znate li ko su ove žene i djevojke koje su kao roblje dovedene na vaše ulice i bazar?! Znate li da ste ranili Poslanikove džigarice?! Kako ružnu i luđačku stvar ste počinili! Nedjelo čije je zlo ispunilo cijelu Zemlju! Čudite se što nebesa kaplju krvlju na Zemlju? Znajte da će strašna kazna na Danu sudnjem biti mnogo gora! Neka vas ne zavara to što vas Bog odmah ne kažnjava zbog vaših grijeha. Bog za grijeha ne kažnjava odmah, ali krv nevinih neće ostati nenaplaćena! Bog će za sve svesti račune!’

Ove riječi, izrečene ovakvim stilom iz sprženog srca, potekle kao talasi iz mora vjere, nikoga ne ostaviše ravnodušnim. Oni koji su ih čuli ojađeno su grizli prste. Pred takvim tužnim i poučnim prizorom, neki starac iz plemena Benu Dža'fi, brade mokre od suza, kaza sljedeće

⁴⁷ U knjizi *Al-Huf* kao prenositelj ovog govora naveden je Hazim Esedi, dok ga se u knjizi *Belaghat-i Nisa* spominje pod imenom Hadim.

⁴⁸ Obično, kad se spomene Ummi Kulsum misli se na Zejneb Kubra, stariju Alijevu, mir neka je na nj, kćer.

stihove: ‘Sinovi ove porodice najbolji su sinovi, na haljinama njihovim nikad nema mrlje sramota ni poniženja!’⁴⁹

Hazreti Zejneb, mir neka je na nju, na Jezidovom dvoru

Jeziid je naredio da se zarobljenike i odrubljene glave šehida pošalje u Šam. Tako povorka zarobljenika krenu ka Šamu. Ondje su na dvoru nestrpljivo iščekivali kad povorka, smatrajući to znakom svoje pobjede i konačnog trijumfa. Karavan sa zarobljenicima prođe napokon kroz gradsku kapiju, praćen pogledima na hiljade posmatrača. Tog dana Damask se utapao u sreći i veselju, slaveći Jezidovu pobjedu! Povorka zarobljenika prođe ulicama grada, probijajući se kroz gužvu, i stiže na veleljepni Jezidov dvor.

Dvorjani su sjedili na posebnim mjestima, a Jezid je sa svog trona oholo i slavodobitno posmatrao zarobljenike. Ovom skupu kod Jezida nije mogao, kao kod Ibn Zijada, prisustvovati bilo ko; okupili su se samo uglednici, poglavari plemena i neki strani poslanici, tako da je ovo bio posebno važan i probran skup.

Zarobljenici stupiše na dvor i stadoše u ugao predviđen za njih. Kad Jezid vidje da pred njim stoje članovi Poslanikove porodice, naredi da mu na pladnju donesu glavu Imama Huseina, mir neka je na nj. Onda stade udarati štapom koga je držao u rukama po hazreti Huseinovim zubima, recitirajući stihove koje je dok je bio nevjernik, u džahilijetskoj zlobi i mržnji, napisao Abdullah ibn Zub'ari Sahmi, pa kaza: “Kamo sreće da su živi naši prvaci koji su bili na Bedru i ondje trpjeli strijele Hazredža, da su sad ovdje da se s nama vesele i kažu mi: Jezide, ruka ti se pozlatila! Alijevoj porodici uzvratilo sam dan Bedra i osvetio sam im se.”⁵⁰

Krik hazreti Zejneb, mir neka je na nju

Da se skup ovim završio, Jezid bi se mogao smatrati pobjednikom i ono to je učinjeno po njegovom naređenju ne bi bilo ocijenjeno kao naročito zlo. Ali, Zejneb nije dopustila da se stvari tako razvijaju. Učinila je da se ono što je Jezid smatrao svojom srećom pokaže za njegov gorčim od ikakvog otrova. Ona pokaza na svoje rođice i kaza: “Ove koje sad stoje ovako pred njim nisu niko drugi do kćeri istog onog Poslanika u čije ime ovaj vlada narodom Šama!” A onda se Zejneb, odvažno i žustro, obrati Jezidu:

“Bog i Poslanik Njegov istinu su kazali: A sa zločincima je bilo svršeno onda kad su stali lagati o Božijim ajetima i izrugivati se s njima!

O Jezide! Misliš li da si time što si nas doveo u ovakav položaj i što nas po tvome naređenju vode iz grada u grad nas ponizio, a sebe uzvisio? Misliš li da je time tvoja vrijednost porasla, pa se toliko uznosiš i oholiš? Ne možeš skriti sreću što vidiš da se tvoja moć uvećala i da je tvoja vlast osnažena, a ne znaš da ti je ovim samo pružena prilika da se pokažeš onakvim kakav doista jesi! Zar si zaboravio Božije riječi da nevjernici umišljaju kako je dobro po njih to što im se daje vremena, a ne znaju da im se vremena daje samo zato kako bi uvećali svoje grijehe, pa da kazna i propast koja ih čeka bude što veća!

O sine onih kojima je poklonjena sloboda!⁵¹ Zar je pravo da tvoje žene, kćeri i robinje stoje iza zastora časti, a da ti Poslanikove kćeri učiniš robinjama, podereš vela njihove časti, ugušiš

⁴⁹ *Belaghat-i Nisa'*, Mektebet-i basiret, Qom, str. 24.; Šehidi, Sejjid Džafer, *Tarikh-e tahlili eslam ta payane amaviyan*, Merkez-e nashr-e daneshgahi, Tehran 1365, str. 182.

⁵⁰ Ibn Teyfur, *Belaghat-i Nisa'*, Mektebet-i basiret, Qom, str. 20.

⁵¹ Kad je Poslanik islama osvojio Mekku, prvaci Kurejšije, a među njima i Jezidov djed Ebu Sufjan, plašili su se da će biti kažnjeni zbog svojih nedjela iz prošlosti, ali im je Poslanik kazao: „Idite, slobodni ste!“ Hazreti Zejneb ovdje podsjeća na milosrđe svoga djeda prema Jezidovom djedu.

njihove glasove i daš da ih tuđinci vodaju na kamilama iz grada u grad?! Da im niko ne može pružiti utočište, da se niko ne može za njih pobrinuti, i da nema njihovih muškaraca da se staraju o njima?! Da se ljudi sa svih strana okupljaju kako bi ih gledali?!

Ali, šta drugo očekivati od onoga čija prsa gore mržnjom prema nama nego ovo što čini! Kažeš da bi volio da su ovdje tvoji preci koji su poginuli na Bedru, i dok to govoriš udaraš štapom po zubima Poslanikovog unuka! I uopće ti ne pada na pamet da činiš grijeh i zlo! Pa kako i ne bi bio takav! Prolivši krv Poslanikove djece i porodice Abdul-Mutalibove, onih koji su bili nebeske zvijezde na Zemlji, obnovio si neprijateljstvo naših porodica. Ali ne raduj se, jer uskoro ćeš se naći pred Bogom, a onda ćeš poželjeti da si bio slijep i gluhi i da nikad nisi vidio ovaj dan! Kamo sreće da nisi kazao kako bi tvoji preci da su dočekali ovaj dan od radosti izašli iz svoje kože! O Bože, Ti nam daj naše pravo i osveti nas spram ovih ljudi koji su nam počinili nasilje!

Tako mi Boga, sam si ogulio vlastitu kožu i isjekao svoje meso. Onoga Dana kad Poslanik, njegova obitelj i njihovi potomci budu u hladu milosti Istinitog, stat ćeš pred njih u najvećem poniženju! To je Dan kad će Bog ispuniti Svoje obećanje i onda će se oni raskomadani mučenici opet okupiti. On sam je kazao: ‘Ne reci za one koji su na Božijem putu izginuli da su mrtvi! Ne, oni su živi i u blagodati su kod svoga Gospodara!’ Onaj ko te nepravedno postavio na čelo muslimana (Muavija), tog Dana, kad tužitelj bude Poslanik, sudija Allah, a tvoje ruke i noge budu svjedočili o tvojim zločinima, znat će ko je od vas bio nesretniji i bez utočišta.

O Jezide, neprijatelju Božiji! Sine neprijatelja Božijeg! Kunem ti se Bogom da si u mojim očima isuviše bezvrijedan da bih te prezrela i isuviše mali da bih te vrijeđala! Ali suze su navrle u moje oči i moje grudi su ispunjene jecajima! Nakon što je Nusein ubijen, a šejtanska stranka nas je iz Kufe dovela na dvor stranke bezumnika kako bi iz bejtul-mala muslimana naplatili to što su oskrnavili čast Poslanikove porodice, nakon što su ruke ovih dželata uprljane našom krvlju i nakon što su ustima žvakali naše meso, nakon što su se ovi grabežljivi vukovi okupili nad onim čistim tijelima, kako bi vrijeđanje i ponižavanje tebe moglo zaliječiti bol?!

Ako misliš da si našim ubijanjem i porobljavanjem ostvario neku korist, uskoro ćeš vidjeti da je ono što smatraš korišću tvoja šteta! Tog Dana nećeš naći ništa osim onoga što si činio; tog dana zvat ćeš u pomoć sina Zijadovog, a on će tebe dozivati da mu pomogneš! Ti i tvoji sljedbenici okupit ćete se pred terazijama Božije pravde, i tad ćeš znati da li je najveća dobit od putovanja koje ti je priredio Muavija to što si ubio Poslanikovog unuka! Tako mi Boga, ja se ne plaši nikoga osim Njega, i ne žalim se nikome osim Njemu! Čini s nama šta god hoćeš! Učini kakvo god zlo hoćeš! Ispolji svako neprijateljstvo! Tako mi Boga, ta mrlja sramote koja je na tvojoj odjeći nikada se neće oprati! Hvala Bogu koji je srećom okončao djela prvaka džennetskih mladića i učinio Džennet obaveznim za njih. Molim Boga da uzvisi njihov položaj, da uveća Svoju milost prema njima, jer On je silni staratelj i pomagač!”⁵²

Jasno je kakve su bile reakcije na ovaj govor kazan iz sprženih džigerica i srca ispunjenog snagom vjere. I čovjek najtvrdog srca, suočen sa vjerom i uzdanjem u Boga, uviđa svoju nemoć i slabost i makar na trenutak se zamisli nad svojim namjerama. U dvorcu je zavladao mrtva tišina. Jezid je na licima prisutnih vidio znakove nezadovoljstva, pa reče: “Bog ubio sina Merdžaninog! Ja nisam bio zadovoljan ubistvom Huseina!”⁵³

⁵² Ibn Ebu Teyfur, *Ibid*, str 12-23.

⁵³ Šehidi, Sejjid Džafer, *Tarikh-e tahlili eslam ta payane amaviyan*, Merkez-e nashr-e daneshgahi, Tehran 1365, str. 187-189.

Propagandna borba četvrtog Imama, mir neka je na nj

Kako bi se oslobodilo iz poniženosti i ropstva, povratilo čast i slobodu odnosno pripremilo teren za korjenitu revoluciju i široki pokret protiv nepravde i krivotvoritelja istine, nema drugog puta nego osvijestiti, probuditi i prosvijetliti narod. Dakle, ljude treba prosvijetliti i informirati ih, te probuditi u njima osjećaj odgovornosti, a onda će se ustanak i revolucija desiti sami po sebi.

Upravo je to bio plan Imama Huseina, mir neka je na nj, i njegovu prvu fazu on i njegovi prijatelji ostvarili su svojim šehadetom, dok je druga faza, odnosno prenošenje poruke ustanka na Kerbeli, bila obaveza Imama Zejnul-Abidina i Zejneb Kubre, mir neka je na oboje.

Samo ovakvim načinom borbe moglo se pomrsiti sve konce trideset i nekoliko godina duge vladavine Emevija, potaći opći ustanak protiv njih, te zauvijek uzdrmati i oboriti dvor Jezida i Emevija.

Druga faza ovog plana bila je praćena stradanjem Ehli-bejta i počela je sa Ašurom i govorom Zejneb, kćeri Zapovjednika vjernika, mir neka je na nj, na bazaru Kufe, a kasnije sa kratkim i jednostavnim, ali izuzetno vatrenim i efektivnim, govorima Zejnul-Abidina u istom tom gradu.

Imam je masi ljudi, koji su se okupili uglavnom kako bi vidjeli zarobljenike, dao znak da učute, pa kad su se svi utišali, nakon hvaljenja i slavljenja Boga Svevišnjeg, rekao je:

“O ljudi, onaj ko me poznaje, taj me poznaje, a ko me ne poznaje, sam ću se predstaviti: Ja sam Ali, sin Huseinov, sina Alijevog, sina Ebu Talibovog. Ja sam sin onoga čiju su čast oskrnavili i čiji su imetak zaplijenili, a njegove bližnje uzeli kao roblje. Sin sam onoga kome su pored Eufrata odrubili glavu, a da nikom nije nasilje počinio niti zlo mislio. Sin sam onoga čija je glava odrubljena, i to je moj veliki ponos! O ljudi, zar vi niste mome ocu slali pisma? Zar mu se niste zakleli na vjernost? Zar niste s njim imali ugovor? I zar ga vi niste izdali, niste mu priskočili u pomoć? Kako ružna stvar! Kakva zla pomisao i djelo! Ako vam Poslanik Božiji kaže da ste poubijali njegovu djecu i oskrnavili njegovu čast, zar ćete imati obraza pogledati ga?”

Ovaj kratki ali upečatljivi govor uzburkao je duhove u tom ozračju straha i terora, i tako duboko se takao duša naroda u Kufi da su se odjednom sa svih strana čuli poklici. Ljudi su jedan drugom govorili: “Nisam bio tamo niti sam znao.” Ali ibn Husein, mir neka je na nj, reče: “Smilovao se Bog onome ko prihvati moj savjet i uzme k znanju ono što kažem radi Boga i Poslanika Njegovog. Naš put mora biti poput puta Poslanika Božijeg, jer to je najbolji put.”

Svi tad povikaše: “Sine Poslanikov, čujemo i pokoravamo se, i tebi smo odani! Nećemo te ostaviti, borit ćemo se protiv koga nam ti kažeš, i bit ćemo u miru s onim s kim ti budeš htio! Dočepat ćemo se Jezida, jer mi mrzimo one koji su vama nasilje počinili!”

Ali ibn Husein, mir neka je na nj, reče: “Avaj, o prevrtljivi prevaranti! O vi robovi svojih strasti! Želite li i meni učiniti isto što ste učinili mojim očevima?! Ne, tako mi Boga, rana koju ste nanijeli još je krvava i prsa mi gore bolom zbog smrti moga oca i braće. Nema olakšanja za gorčinu i žalost koje osjećam, od vas tražim da ne budete s nama niti protiv nas.”⁵⁴

⁵⁴ Ibn Tavus, Ibid, str. 66; Šehidi, Sejjid Džafer, *Zendegani Ali ibn Husein*, Daftar-e nashr-e garhang-e eslami, Tehran 1365, str. 56; Hasani, Ali Akbar, *Imam-e cheharom – pasdar-e enqelab-e khunin Kerbela*, Entesharat-e nasl-e javan, Qom, str. 38-40. Inače, ovaj govor vjerovatno je kazan prilikom povratka Ehli-bejta iz Šama u Kufu. Naime, s jedne strane, radi se o podužem govoru, tako da prilikom putovanja u Šamu sigurno nisu bili u prilici ovako slobodno govoriti, a, s druge strane, tad nije niti bilo prilike za ovakav govor.

Razgovor Imama Sedžada, mir neka je na nj, sa Ibn Zijadom

Kako smo kazali na prethodnim stranicama, emevvijski aparat vlasti koristio se fatalističkim učenjem i svoja nedjela i zločine predstavljao je kao Božiju volju, zavodeći narod na taj način. Budući da su Imam Sedžad i hazreti Zejneb, mir neka je na oboje, znali za ovaj vid neprijateljske propagande, povelili su oštru borbu protiv toga. Jasan primjer te borbe jeste razgovor Imama Sedžada sa Ibn Zijadom u Kufi. Pošto je Ehli-bejt kao zarobljenici doveden na javni skup na Ibn Zijadovom dvoru, i nakon oštre razmjene riječi između Zejneb Kubra, mir neka je na nju i Ibn Zijada, Ibn Zijad se okrenuo ka Aliju ibn Huseinu, mir neka je na nj, i upitao: “A ko je ovo?” Neki od prisutnih rekoše: “To je Ali ibn Husein.”

Tad mu se Ibn Zijad obrati: “Zar Bog nije ubio Alija ibn Huseina?” Imam kaza: “Imao sam brata koji se zvao Ali ibn Husein, i njega su ubili ljudi.” Ibn Zijad reče: “Ne, ubio ga je Bog!”, a Imam Sedžad odgovori ajetom: “Allah uzima duše u času njihove smrti, a i onih koji spavaju.”⁵⁵ “Otkud ti hrabrost da mi tako odgovaraš?! Odvedite ga i posjecite!”, povika Ibn Zijad.

Tad Zejneb Kubra, mir neka je na nju, zabrinuta za sudbinu imamata reče: “Sine Zijadov, nikog od naših muškaraca nisi ostavio u životu! Ako ćeš njega ubiti, ubij i mene s njim!” Ali ibn Husein joj reče: “Tetka, čuti dok razgovaram s njim”, a onda se obrati Ibn Zijadu: “Plašiš li me to smrću, Ibn Zijade? Zar ne znaš da je poginuti nama sasvim obična stvar, i da je šehadet za nas nagrada?!”⁵⁶

Govor Imama Sedžada, mir neka je na nj, u Šamu

Kao što je naprijed ukazano, putovanje preživjelih članova obitelji Imama Huseina, mir neka je na nj u Šam imalo je temeljnu ulogu u pronosjenju poruke Imama Huseina i razotkrivanju prljave naravi Jezidove vlasti. U odjeći ropstva oni su obavili isti džihad kakav je Husein, mir neka je na nj, obavio u odjeći krvi i šehadeta. Zadržavanje u Šamu pružilo je zarobljenicima dobru priliku da tamošnje ljude, koji su usljed četrdesetogodišnje Muavijine propagande bili uskraćeni za to, ispravno upoznaju sa islamom i Poslanikovom porodicom. Stoga su Huseinovi, mir neka je na nj, preživjeli koristili svaku prigodu da učine nešto u vezi s tim. Govor Imama Sedžada, mir neka je na nj, održan tih dana zadržavanja u Šamu imao je u tom pogledu krunsku važnost i posve je razotkrio Jezida.

Merhum Allame Medžlisi, prenoseći iz *Menakiba* i drugih djela, piše: “Prenosi se da je Jezid jednog dana naredio da se postavi minber i da hatib onda grdi Alija i Huseina, mir neka je na njih, i govori ljudima ružno o njih dvojici. Hatib se popeo na minber, pa je, nakon hvaljenja i slavljenja Boga, dugo pogrdno govorio o Aliju ibn Ebu Talibu i Huseinu ibn Aliju, mir neka je na njih, a onda je počeo hvaliti i veličati Muaviju i Jezida. Ali ibn Husein, mir neka je na nj, tad iz okupljenog mnoštva povika: “Teško tebi, hatibe! Kupuješ zadovoljstvo ljudi po cijenu srdžbe Stvoritelja, i spremaš sebi mjesto u Vatri!”

A onda reče: “Jezide, dopušteš li da se popenjem na ovu drvenu govornicu i kažem ono u čemu je zadovoljstvo Božije i korist i nagrada za ljude?” Jezid mu ne dozvoli, pa ljudi povikaše: “Emire, dopusti mu da izađe na minber da vidimo šta želi kazati!” Jezid kaza: “Ako se on popenje na minber, neće sići a da ne bude vrijeđao mene i Ebu Sufjanovu porodicu.” Neko tad reče: “Emire, šta ovaj mladac zna i šta on može reći!” Jezid na to reče: “On je iz obitelji gdje se znanje posisa skupa s majčinim mlijekom i pomiješano je s njihovom krvlju.”

⁵⁵ *Az-Zumar*, 42.

⁵⁶ Sejjid Ibn Tavus, *Ibid*, str. 68.

No, ljudi su toliko navaljivali, da Jezid naposljetku popusti. Onda se Imam ispe na minber, prvo izreče zahvalu i slavu Bogu, a onda otpoče govor koji izmami suze iz očiju i potrese srca:

“O ljudi, Bog je nama (Poslanikovo obitelji) darovao šest prednosti i odlikovao nas nad drugima sa šest vrlina. Šest naših prednosti jesu: znanje, blagost, milosrđe, plemenitost, rječitost i hrabrost, te je u srca vjernika usadio ljubav prema nama.

Sedam naših vrlina jesu: od nas je odbrani Poslanik Božiji, Sadik (Ali ibn Ebu Talib) je od nas, Džafer Tajjar je od nas, Lav Božiji i Lav Poslanika Božijeg (prvak šehida Hamza) je od nas, dva oslonca ummeta – Hasan i Husein – su od nas, od nas je Zehra Betul (ili Mehdi).⁵⁷

O ljudi, onaj od vas ko me poznaje, poznaje me, a ko me ne zna, sam ću se predstaviti. Ja sam sin Mekke i Mine, sin Zenzema i Safe, sin onog plemenitog koji je Hadžerul-esved stavio u svoj ogrtač⁵⁸, sin najboljeg koji je ikad obukao ihrame i obavljao sa'j i tavaf, sin najboljeg među ljudima, sin onoga koji prenesen iz Mesdžidul-Harama u Mesdžidul-Aksa, sin onoga koji je stigao do Sudretul-Munteha, sin onoga koji se toliko primakao melektu da se nadnio koliko je dva luka i više, sin sam onoga ko je s nebeskim melekima obavio namaz, sin onoga kome je Bog Veliki dostavio objavu! Ja sam sin Muhammeda Mustafe, sin Alija Murtede, sin onoga koje protiv mušrika ratovao sve dok nisu izgovorili la ilahe illallah, sin onoga ko se uz Muhammeda Mustafu borio sa dvije sablje i dvije oštrice⁵⁹, učinio dvije hidžre⁶⁰, dva puta dao bejat Poslaniku, hrabro se borio na Bedru i Huninu i niti na trenutak nije bio nevjernik! Ja sam sin najboljeg među vjernicima, nasljednika Poslanikovog, uništitelja nevjernika, predvodnika muslimana, svjetla mudžahida, ukrasa pobožnjaka, ponosa onih koji plaču u strahu od Boga, najstrpljivijeg među strpljivima, najboljeg među Jasinovim (Poslanikovim) ustanicima.

Moj otac je onaj kome je Džibril bio podrška, Mikail pomoć, a on sam bio je staratelj i čuvar muslimana. Borio se protiv marikina (onih koji su napustili vjeru), nakisina (kršitelja ugovora), kasitina (nasilnika) i zlih neprijatelja Božijih. Ja sam sin najboljeg čovjeka među Kurejšijama, onoga koji je prije svih prišao Poslaniku i bio predvodnik svih muslimana. On je bio neprijatelj nepokornika, uništitelj mušrika, strijela Božija kojom su uništavani licemjeri, jezik mudrosti pobožnjaka, potporanj vjere Božije, Božiji vladar, vrt božanske mudrosti i temelj znanja...”

A potom kaza: “Ja sam sin Fatime Zehre, mir neka je na nju, sin prvakinje žena...” Predstavljajući sebe i istinu, govoreći o sebi kao o grani stabla imamata i poslanstva, Imam je govorio tako upečatljivo da ljudi stadoše plakati i jecati.

Jezid se poboja da se ne podigne pobuna i stoga dade znak mujezinu da zauči ezan. Mujezin ustade, i poče učiti ezan, počevši riječima: “Allahu ekber, Allahu ekber...” Imam tad reče: “Da, ništa nije veće od Boga.” A kad mujezin prouči: “Ešhedu en la illahe ilallah...”, Imam kaza: “Da, moje dlake, koža i meso svjedoče jednoću Božiju.” Onda mujezin prouči: “Ešhedu ene Muhammeden resulullah...”, a Imam Sedžad se na minberu okrenu ka Jezidu i reče: “O

⁵⁷ Neki hroničari ne bilježe ovo sedmo svojstvo, neki ga, pak, navode kao “od nas je Betul”, dok treći bilježe izraz “od nas je Mehdi”.

⁵⁸ Misli se na događaj prilikom obnove Ka'be prije početka Objave, kad je nakon razmirice među Kurejšijama ko će u Ka'bu uzidati hadžerul-esved, to učinio Muhammed, s.a.v.a.s, nakon što je u njegovom ogrtaču Hadžerul-esved prenesen do Ka'be.

⁵⁹ Vjerovatno se misli na dešavanja prilikom Bitke na Uhudu, kad je hazreti Aliju, a.s., slomljen mač, pa mu je Poslanik darovao mač s dvije oštrice – Zulfikar, s kojim se nastavio boriti.

⁶⁰ Postoji više mogućnosti na koje dvije hidžre se misli: A) Hidžra Alijeva iz Mekke u Medinu, a potom, potkraj Poslanikovog života, hidžra u Jemen kako bi upućivao tamošnji narod; B) Hidžret iz Mekke u Medinu, a potom iz Medine u Kufu; C) Hidžra iz Mekke na Ebu Talibovo imanje gdje su muslimani ostali tri godine, a potom hidžra iz Mekke u Medinu. Ali Akbar, *Imam-e cheharom – pasdar-e enqelab-e khunin Kerbela*, Entesharat-e nasl-e javan, Qom, str. 66.

Jezide, je li Muhammed moj ili tvoj djed? Kažeš li da je tvoj djed, lažeš i poričeš istinu, a ako kažeš da je moj djed, pa zašto si onda ubio njegovog sina?!”⁶¹

Imaduddin Taberi, jedan od važnih učenjaka iz 7. stoljeća po Hidžri, u knjizi Kamil Beha'i, donosi nam završetak ovog govora hazreti Sedžada: “O Jezide, je li ovaj blagoslovljeni Poslanik bio moj djed ili tvoj? Kažeš li da je bio tvoj djed, cijeli svijet zna da lažeš, a ako kažeš da je bio moj djed, zašto si onda bez razloga ubio moga oca, oteo njegov imetak i njegove žene uzeo u roblje?”

To reče, pljesnu rukama, a okupljeni počеше naricati i plakati. Onda reče: “Tako mi Boga, ako na svijetu ima neko kome je djed Božji Poslanik, onda to nije niko drugi do mene. Zašto je, onda ovaj čovjek okrutno ubio moga oca i mene vodi onako kako se vodi bizantske zarobljenike? Teško tebi na Dan kad moj djed i moj otac budu tvoji tužitelji!”

Prokleti Jezid tad prekide mujezina i reče mu da uči ikamet. Među narodom nastade žamor i sašaptavanje, pa se ljudi razidoše, neki nakon što su klanjali, a neki bez da su obavili namaz.”⁶²

Rezultati i postignuća revolucije Ašure

Pokret i ustanak Imama Huseina, mir neka je na nj, polučio je u islamskom društvu velike i važne rezultate, a u nastavku ćemo, primjera radi, analizirati neke od njih.

1. Diskreditacija vladajućeg aparata

S obzirom na to da su Benu Umeje svoju vlast i vladavinu predstavljali vjerskom, vladajući islamskim društvom navodno u ime islama i kao nasljednici Poslanika Božijeg i da su tavo vjersko uporište u društvu snažili na različite načine (fabrikacijom hadisa, privlačeći k sebi pjesnike i muhadise, podržavajući i snažeći sektu fatalista...), ustanak i šehadet Imama Huseina, mir neka je na nj, predstavljao je najžešći udarac takvoj vlasti i diskreditirao je tadašnji vladajući aparat. Njihovoj diskreditaciji posebno je pomogla činjenica da je prilikom tragedije na Kerbeli Jezidova vojska napravila niz neljudskih postupaka poput zatvaranja pristupa vodi drugovima Imama Huseina, mir neka je na nj, ubijanja djece, odvođenja u zarobljeništvo žena i djece iz Poslanikove obitelji i slično, tako da je Jezid navukao snažan gnjev javnosti, tako da Mudžahid, jedan od savremenika ovih događaja, kaže:

“Kunem se Bogom da su ljudi masovno proklinjali Jezida i govorili ružno o njemu, da su navodili njegove mahane i okrenuli se od njega.”⁶³

Iako je na početku, nakon svoje pobjede, Jezid bio radostan i ohol, pod pritiskom javnosti uskoro je promijenio svoj nastup i grijeh za ubistvo Huseina ibn Alija, mir neka je na nj, počeo je prebacivati na Abdullaha ibn Zijada (zapovjednika Kufe).

Historičari kažu: “Nakon Ašure, Jezid je u znak zahvalnosti za njegovu službu pozvao Abdullaha ibn Zijada u Damask, te ga je bogato darivao i ukazao mu svaku počast, posjeo ga je pored sebe, dugo ga je hvalio, a onda ga je odveo u svoj harem među svoje žene i učinio ga je svojim najbližim drugom...”⁶⁴

Međutim, kada je pritisak javnosti dosegao vrhunac, Jezid je brzo promijenio svoj stav i svu odgovornost za ono što se desilo prebacio je na Abdullaha ibn Zijada.

⁶¹ Medžlisi, Muhammed Bakir, *Biharul-Anvar*, Darul-kitabi islamiyye, Tehran, sv.45, str. 137. Govor Imama Sedžada, mir neka je na nj, ovdje nismo prenijeli u cjelosti.

⁶² *Kamil Behai*, Tehran, Mekteb-e Mortezaevi, str. 301.

⁶³ Sabit ibn Dževzi, *Tezkiretul-havas*, Menshuret-i Mekrebul-haydariyye, Nedžef 1383, str. 262.

⁶⁴ Ibn Dževzi, *Ibid*, str. 290.

Ibn Asir piše: “Kad su pred Jezida iznijeli Huseinovu glavu, ugled Ibn Zijada kod Jezida je naglo porastao, silno ga je obradovalo ono što je učinio, pa je nagradio Ibn Zijada. Međutim, nije prošlo dugo, a Jezidu su stigli izvještaji da je narod srdit na njega, da ga proklinju i govore pogrdnoo njemu, te se on predomislio u pogledu Huseinovog ubistva, pa je rekao: ‘Kamo sreće da sam sve podnio, pa da sam Huseina pozvao k sebi i, zarad poštovanja prema Poslaniku i Huseinove bliskosti s njim, ukazao mu svaku počast, ma koliko da bi to oslabilo moju vlast. Prokleo Bog Merdžanina sina (Ibn Zijada)! On je Huseina natjerao na ovo, iako je Husein bio spreman pružiti mi ruku ili odseliti u neki pogranični kraj.’⁶⁵ Ali, sin Merdžanin nije prihvatio njegov prijedlog, pa ga je ubio, a time je mene učinio omraženim među muslimanima i posadio je sjeme neprijateljstva prema meni u njihova srca. Sad je svako zbog Huseinovog ubistva postao moj neprijatelj. Kakvu mi je to nesreću priredio sin Merdžanin?! Bog ga prokleo i kaznio ga nesrećom!’”⁶⁶

S druge strane, iako se Jezid sprva prema preživjelim ženama i djeci Imama Huseina odnosio neprijateljski, oholo i drsko, te je naredio da ih smjeste u neku ruševnu kuću, pod pritiskom javnosti uskoro se prema njima počeo ophoditi ljubavnije i milosrdnije te je promijenio njihovo boravište, rekavši: “Ako želite, otpravit ću vas u Medinu.”

Imaduddin Taberi u vezi s tim piše: “Zejneb je poslala nekog Jezidu da zatraži dopuštenje da organiziraju oplakivanje Huseina. Jezid je to dopustio i rekao je: ‘Trebate otići na Darul-hidžare i ondje ga oplakivati.’ Oplakivanje je trajalo sedam dana, i svakog dana ondje bi dolazilo mnoštvo žena. Ljudi odlučiše da provale u Jezidovu kuću i ubiju ga.

Mervan je znao za to⁶⁷, pa otiđe Jezidu i reče mu: ‘Nema dobra tvojoj vlasti sve dok su Huseinovi srodnici iz Ehli-bejta ovdje. Najbolje je da im izađeš u susret i pošalješ ih u Medinu. Allah, Allah, nemoj da tvoja vlast propadne zbog ovih ubožnika!’

Jezid onda pozva k sebi Imama Zejnul-abidina, mir neka je na nj, posjede ga pored sebe i ukaza mu svako poštovanje, pa reče: ‘Proket bio sin Merdžanin! Da sam se ja pitao u vezi s tvojim ocem, ne bih dopustio da stvari odu ovako daleko. Dao bih mu ono što je tražio od mene i udovoljio bih njegovim potrebama. No, desilo se što je bilo suđeno, pa stoga kad dođeš u Medinu, piši mi šta ti sve treba.’ Onda je otpustio Imama, otpravivši žene uz puno poštovanje, iako kažu da Ehli-bejt to od njega nije prihvatao.”⁶⁸

Jezid nije živio duže od četiri godine nakon tragedije na Kerbeli, ali je kao naslijeđe ostavio vječnu mržnju i poniženje za obitelj Emevija. Stoga je svaki od kasnijih emevijskih halifa, ukoliko je imao imalo pameti, dobro pazio da ne ponovi Jezidova nedjela. Tako Jakubi, čuveni islamski historičar, piše:

⁶⁵ Naravno, ovo je Jezidova izmišljotina ili tekst koji je dopisao neki od dvorskih hroničara, jer Imam Husein, mir neka je na nj, nikada nije kazao kako je spreman dati prisegu Jezidu. Uostalom, epopeja Kerbele, od svog početka do kraja, predstavlja odbijanje pružanja prisega Jezidu.

⁶⁶ Ibn Asir, *Al-Kamilu fil-tarih*, Bejrut, Dari Sadir, 1399. h.g., sv. 4, str. 87. Taberi, pak, o ovome piše: “Čak je i Ibn Zijad nakon tragedije na Kerbeli bio zabrinut i pitao se kakve će posljedice njegov zločin imati. Dokaz toga jeste i njegov razgovor sa Ibn Sa'dom koga Taberi bilježi. Nakon ubistva Huseina ibn Alija, Abdullah ibn Zijad upita Ibn Sa'da: ‘Gdje je onaj izvještaj o ubistvu Huseina koga sam ti povjerio?’ Ovaj odgovori: ‘Postupio sam u skladu s tvojim naređenjem i sakrio ga.’ ‘Moraš ga odmah donijeti!’ reče Ibn Zijad. Ibn Sa'd odgovori: ‘Ali pismo je izgubljeno!’ Ibn Zijad kaza: ‘Tako ti Boga, odmah mi je potrebno.’ Ovaj odgovori: ‘Čuvao sam ga kako bih ga u Medini pokazao ženama Kurejša. A učinio sam ti takvu uslugu da bih njome čak i svome ocu Vekasu naknadio njegovo očinsko pravo!’ Tad dođe brat Ibn Zijada Osman i reče: ‘Ibn Sa'd kaže istinu. Tako mi Boga, volio bih da do Dana sudnjega lozu Zijadovu prati nesreća, samo da Husein ibn Ali nije ubijen!’ Prenositelj zaključuje da na te riječi Ibn Zijad ništa ne reče, odnosno ne opovrgnu brata.” (Muhammed ibn Džerir Taberi, *Tarihul-umim vel-muluk*, Darul-qamusul-hadis, Bejrut, sv. 6, str. 268).

⁶⁷ Mervan je nakon Muavijine smrti bio u Medini, osim ukoliko se ovdje ne radi o nekom njegovom dolasku u Šam.

⁶⁸ Imaduddin Taberi, *Kamil Beha'i*, Mekteb-e Morteza'vi, Tehran, str. 302.

“Abdul-Melik ibn Mervan (za svoje vladavine) pisao je Hadždžadžu, koji bijaše njegov namjesnik u Hidžazu: ‘Ne uprljaj me krvlju djece Ebu Talibove, jer vidio sam da je obitelj rata (Ebu Sufjanova porodica) propala onda kad su se sukobili s njima!’”⁶⁹

2. Oživljavanje tradicije šehadeta

Donoseći novo učenje, koje je bilo utemeljeno na vjeri u Boga, Poslanik islama utemeljio je tradiciju šehadeta, i, shodno historijskim svjedočanstvima, razlog mnogih velikih pobjeda muslimana bilo je njihovo prihvatanje šehadeta na Božijem putu zarad pobjede istine. No, nakon Poslanikove smrti, usljed skretanja islamske vlasti s izvornog pravca, širenja osvojenih teritorija i gomilanja bogatstva u centar halifata te još nekih razloga, muslimani su postepeno gubili ratnički duh i navikli su se na komfor i uživanje. Tako, ko god bi se na neki način dokopao moći, ljudi bi mu se pokoravali iz straha da upuštanjem u društvene sukobe ne izgube lagodan i miran život. Nasilnici koji su u ime islama vladali nad narodom koristili su se takvom atmosferom, i što je vlast Emevija duže trajala, situacija je u ovom pogledu bila sve gore, dok krajem Muavijine i početkom Jezidove vlasti nije dosegla svoj ružni vrhunac.

U to doba plemenski poglavari i vjerski prvaci uglavnom su se pokoravali zlatu i sili, prodavali su svoj obraz i karakter za imetak i ništavno ovosvjetsko bogatstvo. Iako su vjerski i politički prvaci znali kako je niskog porijekal Ibn Zijad, bili su mu posve pokorni. Takvi su bili pokorni ne samo osobama poput Jezida i Ibn Zijada, već su bili krotki i ponizni pred svim silnicima, budući da je u rukama takvih bio imetak, ugled i utjecaj i kroz bliskost s njima moglo se lagodnije živjeti.

Druga skupina, oni koji nisu bili ništa manje niski od ovih prvih, bili su oni koji su se predstavljali kao pobožnjaci, ljudi koji su se licemjerno u javnosti predstavljali asketama i onima koji su spoznali Boga, e kako bi se takvom prevarom dočepali slasnog zalogaja. Kako bi na sebe privukli pažnju onovremenih silnika, iskazivali su im svoju odanost i privrženost.

Narod je takve odlično prepoznavao, ali bili su se toliko navikli na njihovo ponašanje da su prisustvo takvih smatrali sasvim normalnim i običnim, te protiv toga nije niti bilo ozbiljnijih kritika i protesta.

Obični ljudi u to vrijeme živjeli su sa uglavnom jednim ciljem pred sobom – osigurati zadovoljenje vlastitih potreba. Svako je radio samo za što bolji vlastiti život i trudio se ostvariti svoje lične ciljeve, bez ikakvog drugog motiva koji bi ga pokretao. Običnog čovjeka nimalo nije zanimala zajednica i njeni golemi problemi. Jedino što ga je zanimalo, i na šta je osobito pazio, bilo je da se ne prekinu njegovi prihodi. Kako bi osigurali svoje prihode, ljudi su bespogovorno prihvatili naloge svojih vođa, bez volje da se pobune i protestuju protiv bilo kakvog nasilja i zla s kojima su bivali suočeni.

Ustanak Imama Huseina, mir neka je na nj, promijenio je takvu situaciju i u islamskom društvu oživjela je tradicija šehadeta. Svojim ustankom Imam Husein, mir neka je na nj, strgao je zastor za ponižavajućeg života muslimana, ukazao im je na novi put koji jeste težak i praćen nevoljama, ali na kome nema poniženja.

Kako bi mjera utjecaja ustanka Imama Huseina, mir neka je na nj, na buđenje epskog duha šehadeta u islamskom društvu bila jasnija, valja imati na umu da je muslimanska zajednica u prethodnih dvadeset godina do tragedije na Kerbeli (izuzmemo li sporadične proteste i bune protiv Hidžrovog pokreta) živjela u tišini i podređenosti i iako je za to prilično dugo vrijeme bilo više prilika za ustanak, nije se desila ni najmanja društvena pobuna.

Kad je riječ o pokretu naroda Kufe, koji je otpočeo Muslimovim dolaskom, vidjeli smo kako je jedna lažna prijetnja dolaskom vojske iz Šama većinu ljudi odvratila od toga da se odazovu hrabrom izaslaniku Prvaka šehida, mir neka je na nj.

⁶⁹ *Tarihi Jaqubi*, Menshureti mektebetul-haydariyye, Nedžef 1384, sv.3, str. 49. Ovo pismo navodili smo i na prethodnim stranicama.

Tragedija na Kerbeli probudila je vjersku svijest u društvu i izazvala promjene u moralu ljudi. Njen utjecaj zahvatio je cijelo islamsko društvo. To je bilo dovoljno da potakne ljude da brane svoju ličnost, čast i vjeru, i da ponovo zapali, dotad utrnuli, borbeni duh u ljudima, preporodi zaspala srca i učmala tijela.

Prva manifestacija tih promjena bio je ustanak Abdullaha ibn Afifa Azdija u Kufi. Kad je Ibn Zijad u svom prvom govoru nakon tragičnog sukoba obznanio svoju pobjedu i počeo vrijeđati i psovati Imama Huseina, mir neka je na nj, suočio se sa protestom i suprotstavljanjem Abdullaha ibn Afifa, koji je inače bio slijep čovjek.⁷⁰ Ibn Zijad tad naredi da ga uhapse, ali ljudi iz Abdullahovog plemena odvedoše ovog čovjeka kući. Ibn Zijad tad posla svoje najamnike da privedu Abdullaha. Abdullah se hrabro opirao njihovom nasrtaju, ali je naposljetku uhvaćen i ubijen.⁷¹

3. Pobuna i ustanak u islamskom ummetu

Veliki i epski ustanak Imama Huseina, mir neka je na nj, bio je vrelo brojnih drugih ustanaka u islamskom društvu, a u nastavku ćemo spomenuti tek neke primjere.

a) Ustanak tevvabina

Prva izravna reakcija na šehadet Imama Huseina, mir neka je na nj, bio je pokret tevvabina odnosno pokajnika u Kufi.

Pošto je Imam Husein ostvario šehadet, Ibn Zijad se iz svog logora na Nahili odmah vratio u grad. Šiiti koji su iz ruku ispustili zlatnu priliku da na Kerbeli priskoče u pomoć Imamu sad su se kajali zbog toga i bili su ljuti na same sebe. Tek tad su shvatili kako golemu grešku su napravili time što su prvo pozvali Imama Huseina, mir neka je na nj, a onda su mu uskratili svoju podršku, ostavljajući da on koji je pohrlio da im se odazove postane šehid na domak njihovog grada, a da oni nisu učinili baš ništa da to spriječe. Osjećali su da se prljavština tog grijeha neće sprati s njih osim time što će se njegovim ubicama osvetiti za Huseinovu krv ili i sami u toj namjeri izginuti.

Stoga su se šiti okupili oko petorice svojih prvaka u Kufi, Sulejmana ibn Sureda Huzaija, Musejba ibn Nedžebea Fezarija, Abdullaha ibn Sada ibn Nufejla Azdija, Abdullaha ibn Vala Temimija i Refaeta ibn Šeddada Bedželija, te su se sastali u Sulejmanovoj kući. Riječ je prvi uzeo Musejb ibn Nedžbe, koji je, nakon uvodne slave Boga, rekao:

“Uvijek se hvalimo svojom odanošću našim predvodnicima, no u ovom iskušenju kome nas je Bog izložio preko sina Poslanikovog, naša laž postala je očita. Iz tog iskušenja izašli smo poraženi i posramljeni, i u svemu smo uskratili sina Poslanikovog.

Husein, sin Poslanikov, poslao nam je pismo, slao nam je svoje izaslanike, i mnogo puta je, tajno ili javno, tražio našu pomoć, zatvorivši nam svaki put za izgovor i ispriku. No, mi smo se ustručavali da stavimo svoje živote njemu na uslugu, sve dok nismo čuli da je umoren na najstrašnji način. Pokazali smo toliku slabost da ga nismo pomogli ni djelom ni riječju, nismo mu svojim imecima ukazali podršku niti smo pozvali svoja plemena da mu priskoče u pomoć. Kakav sad izgovor imamo pred Bogom i Njegovim Poslanikom?! Tako mi Boga, za nas nema opravdanja osim da Huseinovima ubicama naplatimo njihovo nevjerničko nedjelo ili da izginemo na tom putu. Možda Bog onda bude zadovoljan nama...”

Nakon još nekoliko vatrenih govora, Sulejman ibn Sured Huzai, koji je određen za vođu ove skupine, održao je sljedeći govor:

⁷⁰ Abdullah ibn Afif bio je jedan od prisnih Alijevih, mir neka je na nj, drugova, i jedno oko izgubio je u Bici oko Deve, a drugo u Bici na Sifinu.

⁷¹ Muhammed ibn Džerir Taberi, *Tarihul-umim vel-muluk*, Darul-qamusul-hadis, Bejrut, sv. 6, str.263.

“Čekali smo da nam se odazove porodica Poslanikova i poticali smo im obećavajući im svoju pomoć ako dođu u Irak, no kad je na naše traženje odgovoreno i kad je sin Poslaniko stigao u našu zemlju, pokazali smo svoju slabost, sjedili smo odgađajući stvari od danas do sutra, sve dok Poslanikov sin nije ubijen...

Avaj! Dižite se i trgnite svoje mačeve! Sve dok bude plamtela srdžba Božija i dok ne zaslužite Njegovo zadovoljstvo, ne trebate se vraćati svojim ženama i djeci! Bog vama neće biti zadovoljan dok ne osvetite krv sina Poslanikovog.

Ne plašite se smrti! Kunem se Bogom da je svako ko se plaši smrti osuđen na poraz i poniženje. Trebate li biti poput sinova Israilovih kojima je Musa, mir neka je na nj, rekao: ‘Štujući tele učinili ste sami sebi nepravdu. Stoga se pokajte pred Bogom i sami se poubijajte!’...”

Nakon ovog sastanka, Sulejman ibn Sured poslao je pismo Sa'du ibn Hazifetu ibn Jemanu i ostalim šijama Medaina, tražeći od njih pomoć. Oni su se odazvali na Sulejmanov poziv, pa je Sulejman takvo pismo poslao i Musnau ibn Mahrameu Abdiju i šijama basre, pa su i oni potvrdno odgovorili.

Nakane tevvabina

Tevvabini su smatrali da stvarne ubice Imama Huseina, mir neka je na nj, nisu pojedinci nego, prije svega, emevijska vlast. Stoga su se s namjerom da naplate Huseinovu krv zaputili ka Šamu, govoreći kako će se nakon osvete Emevijama obračunati sa zlikovcima u Kufi.

Kao što se može primijetiti, motiv ovog pokreta bio je osjećaj opterećenosti grijehom i žudnja da se ispravi vlastitu grešku. Iz govora i pisama tevvabina zrači duboki osjećaj kajanja i goruće želje da se sapere svoj grijeh, što će lahko uočiti svako ko ove dokumente dovoljno prouči. Upravo zato se površno posmatrano pokret tevvabina doima kao samoubilački ustanak. Nakana tevvabina bila je samo osveta i iskupljenje svoga grijeha, i nisu imali drugoga cilja. Ova skupina nije tražila pobjedu, vlast niti moć, i osveta je bila njihov jedini motiv. Napustivši svoje domove bili su sigurni da se u njih više nikad neće vratiti. Bili su žedni smrti na putu ostvarenja svog cilja, toliko da su odbili mir koji im je neprijatelj ponudio, smatrajući to varkom kojom se želi ugušiti ustanak.

Snage tevvabina

Nisu se samo šiije pridružili pokretu tevvabina nego su ih podržali svi oni koji su željeli promjenu situacije i koji su smatrali da se jaram emevijskog nasilja može skinuti samo krvavim ustankom.

Svakako, mnogi se nisu priključili ovom pokretu zato što je ustanak tevvabina bio isključivo osvetnički i predstavljao je potragu za šehadetom, i pored te želje za osvetom i smrti nije imao nikakvih revolucionarnih elemenata. U bilježnicu Sulejmana ibn Sureda bilo je upisano šesnaest hiljada osoba, no tek njih pet hiljada⁷² pojavili su se onda kad se valjalo suočiti sa vojskom iz Šama koja je brojala trideset hiljada ljudi. Razlog tome je, naravno, jasan. Naime, samo oni koji su na najvišem nivou odanosti i sampožrtvovanja za svoja uvjerenja spremni su na šehadet, a izvjesno je da je broj takvih u svakom vremenu mali.

⁷² U pomoć tevvabinima krenulo je i sedamdeset ljudi iz Medaina, te tri stotine iz Basre, no kad su stigli na bojno polje, bitka je već bila završena porazom tevvabina.

Djelovanje tevvabina

Pokret tevvabina otpočeo je 61. godine po Hidžri. Od tog datuma tevvabini su se zvanično oglasili, počeli se mobilizirati i tajno pozivati ljude na osvetu Imama Huseina, mir neka je na nj. I ljudi su im, bilo da se radilo o šiijama ili ne, prilazili. Tevvabini su bili pose obuzeti pripremama za ustanak kad je Jezid umro. Nakon Jezidove smrti, tevvabini su razaslali svoje glasnike da pozivaju narod da ih pomogne. Tad su posve izašli iz ilegale i otvoreno su počeli sakupljati oružje i pripremati se za rat.

U noći na petak 5. rebiul-evvela 65. godine po Hidžri plamen ustanka je upaljen. Te noći tevvabini su skupno posjetili čisti mezar Imama Huseina, mir neka je na nj, te su okupljeni oko njegovog kabura, ganuto i srca punih bola, kroz suze izgovarali sljedeće riječi:

“O Gospodaru, mi nismo pomogli sina Poslanikovog, pa oprosti naše grijehе iz prošlosti i primi naše pokajanje. Smiluj se duši Huseina i njegovih iskrenih prijatelja i šehida, a mi svjedočimo da smo iste one vjere zbog koje je Husein ubijen. O Gospodaru, ako nam ne oprostiš naše grijehе i ne pogledaš nas očima svoje milosti i oprosta, mi smo zaista propali i stradali!...”

Nakon ovog ganutljivog i tužnog prizora, udaljili su se od kabura šehida i zaputili se ka Šamu. Na mjestu poznatom kao Ejnul-verade suočili su se sa vojskom iz Šama, koju je predvodio Abdullah ibn Zijad, i nakon tri dana ogorčenih borbi naposjetku su pretrpjeli poraz. Vođe ustanka, osim Refaeta, dosegli su šehadet, dok su se preostale snage, pod zapovjedništvom Refaeta ibn Šeddada, vratile u Kufu i pridružili se Muhtarovim pristalicama koji su ostali u gradu.⁷³

Koliko god da ustanak tevvabina nije imao jasan društveni cilj i brzo se suočio s porazom, ipak je ostvario dubok utjecaj na narod Kufe i pripremio je javnost na borbu protiv emevijske vlasti.

b) Muhtarov ustanak

Godine 66. Po Hidžri u Iraku je ustanak podigao Muhtar ibn Ebu Ubejd Sakafi s namjerom da se osveti ubicama hazreti Huseina, mir neka je na nj.

Kad je Muslim ibn Akil stigao u Kufu, Muhtar je sarađivao s njim, a kad je Muslim zarobljen i pogubljen po naređenju Ibn Zijada, i sam Muhtar je dopao tamnice. Nakon tragedije na Kerbeli, posredovanjem Abdullaha ibn Omera (muža njegove sestre) kod Jezida, pušten je iz zatvora. Pošto je u to vrijeme Abdullah ibn Zubejr digao ustanak u Mekki i proglasio se halifom muslimana, Muhtar se zaputio u Mekku i ondje se pridružio Abdullahu ibn Zubejru.

Godine 64. po Hidžri, pet mjeseci nakon Jezidove smrti, uvidjevši nespremnost naroda u Mekki da podrži vlast Abdullaha ibn Zubejra i shvativši da je narod u Iraku spreman da se digne protiv emevijske vlasti, Muhtar se vraća u Kufu i počinje ondje djelovati.

Razlog nepopularnosti Abdullaha ibn Zubejra u Iraku

Da bismo shvatili zašto su Iračani prvo podržali Ibn Zubejra, a potom se odazvali na Muhtarov poziv da se dignu protiv njega, moramo imati na umu da su se očekivanja ondašnjeg iračkog društva fokusirala na dvije stvari:

1. Društvena reforma i podrška mevalijama (muslimanima ne-Arapima, koji su pod emevijskom vlašću bili izloženi nepravdi i nasilju);
2. Osvetu nad Emevijama za krv Hašimija.

⁷³ Ebu Mahnef, *Muqatilul-Husein*, Qom, str. 248-301.; Ibn Asir, *Al-Kamilu fil-tarih*, Bejrut, Dari Sadir, 1399. h.g., sv. 4, str. 158-186.

Nadajući se da će on osigurati zadovoljenje ova dva zahtjeva, Iračani su dali prisegu Ibn Zubejru, budući da je on bio neprijatelj Emevija i da se predstavljao sklonim reformama, pobožnim i nezainteresiranim za ovaj svijet. U praksi se, međutim, ispostavilo da se Ibn Zubejrova vlast ne razlikuje previše od vlasti Emevija. Istina je da je Ibn Zubejr izbavio Irak od vlasti Emevija, ali Huseinove ubice i zločinci sa Kerbele poput Šimra ibn Zil-džušna, Šebasa ibn Ribija i Amra ibn Hadždžadža, ljudi koji su imali važnu ulogu u tragediji Ašure, ne samo da su još uvijek živjeli u Kufi, već su bili vrlo bliski vlastima.

Niti u pogledu pravednog postupanja Ibn Zubejr nije ispunio očekivanja Iračana. Naime, mevalije su i dalje, baš kao u doa Emevija, bili potlačeni, a sva vlast i utjecaj bili su u rukama plemenskih starješina. Neispunjenje očekivanja Iračana bilo je razlogom da se narod okrene od Ibn Zubejra i podrži Muhtarov ustanak.

Muhtar je, pak, svoj poziv vezao uz ime Muhammeda ibn Hanife, sina Zapovjednika vjernika, mir neka je na nj, što je narodu ulijevalo povjerenje u pogledu njegovog pokreta. Nastupao je pod sloganom osвете za Huseinovu krv, i Iračanima je to nudilo nadu da će njihovi ciljevi biti ostvareni.

Dočepavši se moći, Muhtar je podržao mevalije i poduzeo je određene korake na osiguranju njihovih društvenih prava. To je, pak, ponukalo plemstvo i starješine arapskih plemena da se okrenu protiv njega. Oni su se okupili oko ideje borbe protiv njega i, uz pomoć snaga Abdullaha ibn Zubejra, pripremali su se za rat protiv Muhtara. Na čelu tih poglavara nalazile su se ubice Imama Husiena, mir neka je na nj, što je ustanicima bilo dovoljan motiv da ustraju u svojoj borbi i odlučno se bore za pobjedu.

Muhtar je žestoko porazio ubice Imama Huseina i sve ih je dao pogubiti, tako da je samo u jednom danu pogubljeno njih 280, dok su čak i kuće nekolicine najistaknutijih zločinaca srušene sa zemljom. Tako je srušena i kuća Muhammeda ibn Aš'aba, a naredeno je da se od tog materijala izgradi kuća za porodicu šehida Hidžra ibn Adija, Alijevog, mir neka je na nj, druga i srčanog borca, koju je svojevremeno srušio Zijad ibn Ubeja.⁷⁴

Propast Emevija

Na pokret tevvabina i Muhtarov ustanak osvrnuli smo se, premda uopćeno, zato što su se ova dva historijska ustanka desila neposredno nakon šehadeta Imama Huseina, mir neka je na nj. Inače, poznato nam je da to nisu jedina dva ustanka koja su ishodište našla u pokretu Imama Huseina, jer se u narednim godinama desio niz ustanaka nadahnutih pokretom hazreti Huseina, mir neka je na nj, od kojih je svakako najveći revolucija Abbasida, koja je 132. godine po Hidžri okončana pobjedom i svrgavanjem Emevija sa vlasti. Najvažniji faktor pobjede Abbasida u ovoj revoluciji bilo je pozivanje na nasilje Emevija prema Hašimija i stradanje ove porodice, a najveći pokretač srdžbe naroda protiv Emevija bilo je podsjećanje na šehadet Imama Huseina, mir neka je na nj.

Historičari pišu: "Kad su odrubljenu glavu posljednjeg emevijskog halife Mervana donijeli pred Ebul-Abbasa, prvog abasidskog halifu, Ebul-Abbas učinio je dugu sedždu, pa kad se digao sa sedžde, obratio se Mervanovoj glavi:

‘Hvala Bogu koji je učinio da se osvetim tebi i tvom plemenu; hvala Bogu koji me je učinio pobjednikom nad tobom!’”

Kad su pred Ebul-Abbasa donijeli polumrtva tijela emevijskih poglavara, naredio je da mu prostru trpezu preko njihovih tijela i postave na nju hranu. Onda je sjeo na tijela i počeo slatko jesti, premda su se neka od tijela još davala znakove života! Kad se najeo, kazao je: ‘Nikad u

⁷⁴ Ibn Asir, Ibid, sv. 4, str. 211-244.

životu nisam ovako slatko objedovao!’⁷⁵ A onda je kazao: ‘Odsjecite im udove i pobacajte ih po putu, pa neka ih ljudi i nakon njihove smrti proklinju (kao što su ih proklinjali za njihovih života).’ Uskoro su ljudi mogli vidjeti pse kako raznose i vuku po zemlji udove Emevija na kojima su još bili ostaci skupocjene odjeće.’⁷⁶

⁷⁵ Ibn Ebul-Hadid, *Šerhi Nehdžul-belage*, priredio Muhammed Ebul-Fadl Ibrahim, prvo izdanje, Kairo, Dari ihjaul-kitabul-arabije, 1378. h.g., sv.7, str. 130. Isto prenosi i Mesudi u Murudžul-zehebu, sv. 3, str. 257, no umjesto o dvije hiljade, on govori o dvjesto žrtava.

⁷⁶ Ibn Ebul-Hadid, *Šerhi Nehdžul-belage*, priredio Muhammed Ebul-Fadl Ibrahim, prvo izdanje, Kairo, Dari ihjaul-kitabul-arabije, 1378. h.g., sv.7, str. 139.